

SREDNJA ZDRAVSTVENA IN KOZMETIČNA ŠOLA CELJE
IPAVČEVA ULICA 10
3000 CELJE

**ODNOS DIJAKOV CELJSKIH SREDNJIH ŠOL DO NENAČRTOVANE
NOSEČNOSTI IN SPLAVA**

**ATTITUDE OF STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS IN CELJE
TOWARDS UNPLANNED PREGNANCY AND ABORTION**

RAZISKOVALNA NALOGA

PODROČJE: farmacija, medicina ali zdravstvo

Avtorica:
Fiona Rakovec Pirc, 3.b

Mentor:
Peter Čepin Tovornik, dipl. zn., dipl. san. inž.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2024

Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

SREDNJA ZDRAVSTVENA IN KOZMETIČNA ŠOLA CELJE
IPAVČEVA ULICA 10
3000 CELJE

**ODNOS DIJAKOV CELJSKIH SREDNJIH ŠOL DO NENAČRTOVANE
NOSEČNOSTI IN SPLAVA**

**ATTITUDE OF STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS IN CELJE
TOWARDS UNPLANNED PREGNANCY AND ABORTION**

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:
Fiona Rakovec Pirc, 3. b

Mentor:
Peter Čepin Tovornik, dipl. zn., dipl. san. inž.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2024

ZAHVALA

Raziskovalna naloga ne bi nastala brez pomoči ljudi, ki se jim moram še posebej zahvaliti za ves trud in čas, za vso kritiko, argumente in koristne nasvete, ki so mi jih namenili pri ustvarjanju raziskovalne naloge.

Najprej bi se zahvalila mentorju, gospodu Petru Čepinu Tovorniku, dipl. zn., dipl. san. inž., ki si je v času nastajanja raziskovalne naloge vzel veliko svojega časa in vložil veliko svojega truda ter mi svetoval in me usmerjal pri izdelavi raziskovalne naloge.

Za nastanek empiričnega dela se zahvaljujem vsem dijakom Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje in dijakom Gimnazije Celje – Center, ki so si vzeli čas in z izpolnjenim anketnim vprašalnikom ogromno pripomogli k nastanku raziskovalne naloge.

Za koordinatorsko raziskovalno dejavnost na šoli se zahvaljujem gospe Smilji Pevec, univ. dipl. biol., za strokovni pregled naloge gospe Mirjam Marguč, dipl. m. s., mag. manag., za prevod povzetka v angleščino gospe Franji Dobrajc, prof. in za lektoriranje gospe Maji Antonič, prof. ter za tehnično izvedbo gospe Nini Lobe Selič, prof..

Za podporo raziskovalne dejavnosti na šoli pa se zahvaljujem tudi ravnateljici Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje, gospe Katji Pogelšek Žilavec, prof., mag. posl. ved.

KAZALO

KAZALO VSEBINE

ZAHVALA.....	3
KAZALO	4
KAZALO VSEBINE	4
KAZALO SLIK	5
KAZALO GRAFOV	5
KAZALO TABEL	5
KAZALO PRILOG.....	5
POVZETEK	6
ABSTRACT	7
1 UVOD.....	8
1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	8
1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE	8
1.3 HIPOTEZE	8
1.4 METODE DELA	8
1.4.1 Metoda dela z viri in literaturo.....	9
1.4.2 Metoda anketiranja.....	9
1.4.3 Metoda obdelave podatkov	9
2 TEORETIČNI DEL.....	10
2.1 ZGODOVINA SPLAVA	10
2.2 DEFINICIJA SPLAVA	10
2.2.1 Spontani splav.....	10
2.3 SPLAV KOT UMETNA PREKINITEV NOSEČNOSTI	11
2.3.1 Tehnike in načini umetne prekinitve nosečnosti.....	11
2.3.1.1 Kirurške tehnike	11
2.3.1.2 Farmakološke tehnike	12
2.3.2 Razlogi za umetno prekinitev nosečnosti	12
2.4 UMETNA PREKINITEV NOSEČNOSTI IN ZAKONODAJA.....	13
2.4.1 Umetna prekinitev nosečnosti in zakonodaja v Sloveniji	13
2.4.2 Umetna prekinitev nosečnosti in zakonodaja drugod po svetu.....	13
2.5 MLADI, NOSEČNOST IN SPLAV V SLOVENIJI	16
2.2.1 Mladi in kontracepcija	17
3 EMPIRIČNI DEL	18
3.1 VZOREC.....	18
3.2 ČAS RAZISKAVE	18
3.3 OBDELAVA PODATKOV.....	18
3.4 REZULTATI RAZISKAVE.....	18
3.4.1 Analiza anketnega vprašalnika	19
3.5 RAZPRAVA	36
4 ZAKLJUČEK.....	39
5 VIRI IN LITERATURA.....	40
5.1 KNJIŽNI IN SPLETNI VIRI.....	40
5.2 VIRI SLIK	40
6 PRILOGE	41

KAZALO SLIK

Slika 1: Starogrška teorija o vstopu duše v telo	10
Slika 2: Dilatacija z evakuacijo	11
Slika 3: Tabletko RU 486	12
Slika 4: Primer prirojene napake kot indikacija za splav	13
Slika 5: Kontracepcija	17

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Obiskovanje šole	19
Graf 2: Obiskovanje letnika	20
Graf 3: Spol.....	21
Graf 4: Kako z latinskim izrazom poimenujemo splav?	24
Graf 5: Ali je splav v Republiki Sloveniji dovoljen?	25
Graf 6: Do katerega tedna nosečnosti je v Sloveniji na zahtevo nosečnice splav dovoljen?	26
Graf 7: Ali ste kdaj razmišljali o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti, preden ste se podali v spolnost?	27
Graf 8: Ali boste o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti razmišljali, preden se boste podali v spolnost?	28
Graf 9: Kakšno je vaše mnenje o splavu?	31
Graf 10: V katerem od navedenih primerov se vam zdi splav sprejemljiv?	32
Graf 11: Kakšna bi bila po vašem mnenju prva reakcija, če bi pri vas/vaši puncici prišlo do nenačrtovane nosečnosti?	33
Graf 12: Kako bi po premisleku ravnali v takšni situaciji?	34
Graf 13: Ali ste že naredili splav?	35

KAZALO TABEL

Tabela 1: Zakonodaja splava po svetu	15
Tabela 2: Države, v katerih za opravljanje splava pri mladoletnicah zahtevajo privolitev staršev	16
Tabela 3: V tabeli označi strinjanje s podanimi trditvami (GCC)	22
Tabela 4: V tabeli označi strinjanje s podanimi trditvami (SZKŠC)	22
Tabela 5: V tabeli označite strinjanje s podanimi trditvami (Skupaj)	23
Tabela 6: Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše stališče o splavu? (GCC)	29
Tabela 7: Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše stališče o splavu? (SZKŠC)	29
Tabela 8: Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše mnenje o splavu? (Skupaj)	30

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik o splavu in nenačrtovani nosečnosti	41
---	----

POVZETEK

Namen raziskovalne naloge je pridobiti podatke o tem, koliko dijaki celjskih srednjih šol poznajo splav in kako gledajo nanj. Cilj raziskovalne naloge je na osnovi pridobljenih podatkov pri dijakih ozavestiti pomen varnih spolnih odnosov in predlagati izboljšave za obstoječe stanje.

V teoretičnem delu je opisana zgodovina splava, definicija splava, vrste splavov, poudarek pa je predvsem na splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti, na tehnikah in načinih le-teh, razlogih za izvedbo, na zakonodaji o splavu v Sloveniji in drugod po svetu ter na mladih in splav.

Osnova za empirični del je 322 anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili dijaki celjskih srednjih šol, od tega 207 dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje in 115 dijakov Gimnazije Celje – Center. Rezultati so pokazali, da anketirani dijaki kar dobro poznajo splav in splošna dejstva o njem, niso pa najbolj prepričani, kaj storiti in kako ravnati, če bi prišlo v času šolanja pri njih do nenačrtovane nosečnosti. Rezultati tudi kažejo, da je splav naredila že ena dijakinja. Dijaki Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje so pokazali tudi več znanja na področju poznavanja strokovnega izraza za splav.

Ključne besede: mladostništvo, nenačrtovana nosečnost, splav, umetna prekinitve nosečnosti.

ABSTRACT

The purpose of the research project is to obtain data on how much the students in secondary schools in Celje know about abortion and how they view it. The aim of the research paper is to make students aware of the importance of safe sexual relations based on the data obtained and to propose improvements to the existing situation.

In the theoretical part is described the history of abortion, the definition of abortion, types of abortions, and the emphasis is mainly on abortion as an artificial termination of pregnancy, on the techniques and methods of abortion, the reasons for its implementation, on abortion legislation in Slovenia and elsewhere in the world, and on young people and abortion.

The basis for the empirical part is 322 survey questionnaires filled in by students in secondary schools in Celje, of which 207 were students in Secondary School of Nursing and Cosmetology Celje and 115 were students in High School Celje - Center. The results showed that the surveyed students know abortion and the general facts about it quite well, but they are not very sure what to do and how to act if an unplanned pregnancy occurs during their schooling. The results also show that one female student has already had an abortion. The students in Secondary School of Nursing and Cosmetology Celje also showed more knowledge in the field of knowing the professional term for abortion.

Key words: adolescence, unplanned pregnancy, abortion, artificial termination of pregnancy.

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Mladostniki imamo v družbi pomembo vlogo, saj smo njena prihodnost, kar pomeni, da naše mnenje šteje. Spolnost je med mladostniki dan danes v čedalje večjem porastu, pa se vsi zavedamo njenih posledic? Kot ena izmed posledic je mene osebno pritegnila nenačrtovana nosečnost v mladostništvu in prekinitev le-te oziroma z drugo besedo rečeno splav. Tema me je pritegnila, saj sem tudi sama v teh letih, ko bi se lahko znašla v takšnem položaju, predvsem pa zaradi tega, ker poznam osebo, ki se je nedolgo nazaj znašla v takšnem položaju. O sami spolnosti in posledicah le-te sem slišala že kar precej. Zanimalo me je, kakšen odnos imajo srednješolci do zanositve v času šolanja in kako gledajo na splav ter koliko o tej tematiki pravzaprav sploh vedo. Zanimalo me je tudi, ali dijaki, ki obiskujejo zdravstveno šolo, vedo več o splavu in ali se njihovo mnenje o tem razlikuje od mnenja dijakov druge šole. Želela pa sem izvedeti tudi, kako bi dijaki odreagirali, če bi se sami znašli v takšnem položaju.

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE

Namen raziskovalne naloge je pridobiti podatke o tem, koliko je splav poznan med mladimi in kakšen odnos imajo do tega ter kako bi najstniki odreagirali v primeru, da pride pri njih/njihovem dekletu do nenačrtovane nosečnosti.

Cilj raziskovalne naloge je na osnovi pridobljenih podatkov pri dijakih ozavestiti pomen varnih spolnih odnosov in predlagati izboljšave za stanje.

1.3 HIPOTEZE

Na začetku izdelovanja raziskovalne naloge sem si postavila naslednje hipoteze:

- H1: Večina dijakov posamezne šole meni, da je splav temeljna človekova pravica.
- H2: Anketirani dijaki posamezne šole najpogosteje menijo, da na njihovo stališče o splavu zelo vpliva vzgoja v družini.
- H3: Največ anketiranih dijakov posamezne šole meni, da je splav v primeru posilstva primerna rešitev.
- H4: Več kot četrtina anketiranih dijakov posamezne šole ne opravičuje splava v primeru, da bi se zaradi nosečnosti in poroda kritično poslabšal socialni in finančni položaj nosečnice.
- H5: Več kot dve tretjini dijakov posamezne šole bi se v primeru nenačrtovane nosečnosti v času šolanja po premisleku odločilo, da otroka obdržijo.

1.4 METODE DELA

Pri raziskovalni nalogi sem uporabila:

- metodo dela z viri in literaturo,
- metodo anketiranja in
- metodo obdelave podatkov.

1.4.1 Metoda dela z viri in literaturo

Po postavitvi namena in cilja raziskovalne naloge sem začela zbirati in pregledovati literaturo, ki sem jo potrebovala za nadaljnje delo. Literaturo sem iskala tako na spletu kot v knjigah. Še posebej mi je pomagal Google Scholar. Večino literature sem našla na spletu in v diplomskih nalogah, nekaj pa tudi v knjižnem gradivu.

1.4.2 Metoda anketiranja

Z metodo anketiranja sem pridobila podatke od dijakov Srednje Zdravstvene in kozmetične šole Celje - smer zdravstvena nega in Gimnazije Center Celje - smer predšolska vzgoja, starih med 14 in 19 let.

Anketni vprašalnik vsebuje 17 vprašanj, od tega so tri vprašanja demografska (spol, katero šolo in kateri letnik dijaki obiskujejo). Tri vprašanja so odprtega tipa, kar pomeni, da so dijaki lahko sami napisali svoj odgovor, ostalih enajst vprašanj pa je zaprtega tipa. Osmo in dvanajsto vprašanje vsebujeta tudi podvprašanje, pri katerem je bilo potrebno napisati utemeljitev.

1.4.3 Metoda obdelave podatkov

Odgovore vseh dobljenih anketnih vprašalnikov sem natančno pregledala in jih nato analizirala ter izdelala grafe.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 ZGODOVINA SPLAVA

Prvi zabeležen dokaz o umetni prekinitvi nosečnosti najdemo na egiptovskem papirusu Ebers Papyrus iz leta 550 pr. n. š. Našteval je številne rastlinske in živalske droge ter opisoval navodila za izdelavo in uporabo zdravil. Nekatera zdravila so imela za maternico v nosečnosti tak učinek, da so sprožila prekinitev nosečnosti. Obširno pojmovanje in opisovanje o zarodku in umetni prekinitvi nosečnosti je možno najti tudi v zapisih starogrških avtorjev. Ti so se večinoma ukvarjali z naselitvijo duše v telo. Ljudje so bili namreč mnenja, da se duša naseli v telo šele ob rojstvu, in sicer s prvim vdihom. Tega mnenja je bila večina grških filozofov, med njimi tudi Platon. Aristotelova teorija o sukcesivnem vstopu duše v telo pa je najbolj vplivala na nadaljnja obravnavanja umetne prekinitve nosečnosti. Zaradi njegovih spoznanj je bila večina antičnih mislecev mnenja, da je umetna prekinitev nosečnosti možna med drugim in tretjim mesecem nosečnosti. Tako je bila v teh časih umetna prekinitev nosečnosti dovoljena. Do absolutne prepovedi umetne prekinitve nosečnosti je prišlo šele v krščanskem, cerkvenem svetu. Prepovedi so bile zapisane v cerkvenih pravilnikih in moralnih kodeksih. V 20. stoletju so bile pogoste prepovedi umetne prekinitve nosečnosti. Se je pa zakonodaja v tem času začela močno spreminjati. [1]

Slika 1: Starogrška teorija o vstopu duše v telo [12]

2.2 DEFINICIJA SPLAVA

Splav (lat. abortus) pomeni prekinitev nosečnosti, preden lahko embrio (zarodek) oziroma fetus (plod) zaživi samostojno. Splav lahko povzročijo nepravilnosti pri razvoju zarodka ali njegova smrt. V tem primeru govorimo o spontanem splavu. Poznamo tudi umetni splav, ki ga izvajajo v medicini iz terapevtskih razlogov ali na podlagi odločitve nosečnice. [2]

2.2.1 Spontani splav

Spontani splav je izguba nosečnosti pred sposobnostjo preživetja ploda zunaj maternice. Meja, ki določa, da govorimo o spontanem splavu, je odvisna od stopnje razvitosti neonatalne nege in se razlikuje med državami. [3] Spontani splav ali *abortus spontaneus* je nenamerna prekinitev želene nosečnosti pred 22. tednom nosečnosti. Telesna masa ploda je pod 500 g. Razlikujemo zgodnji splav (prekinitev nosečnosti pred 12. tednom nosečnosti) in pozni splav (prekinitev nosečnosti med 12. in 22. tednom nosečnosti) [11]. V Sloveniji in v Evropski uniji je za mejo določen dopolnjen 24. teden nosečnosti. Spontan splav se pojavlja pri približno 15-20 % vseh nosečnosti. Razlog za to vrsto splava kar v 60 % predstavljajo kromosomske nepravilnosti zarodka, med ostale vzroke pa uvrščamo tudi okužbe matere, kot so salmonela, citomegalo virus, toksoplazma, hepatitis B itd. Spontane splave povzročajo tudi prirojene in pridobljene nepravilnosti maternice, imunološke motnje, endokrinološke motnje, duševne motnje in kemične snovi (npr. svinec, živo srebro in pesticidi). [3]

Spontane splave klinično ločimo na:

- grozeči splav (lat. *abortus imminens*);
- začetni splav (lat. *abortus incipiens*);
- potekajoči splav (lat. *abortus in tractu*);

- nepopolni splav (lat. *abortus incompletus*) in
- popolni splav (lat. *abortus completus*). [3]

2.3 SPLAV KOT UMETNA PREKINITEV NOSEČNOSTI

Umetna prekinitev nosečnosti (v nadaljevanju tudi UPN) je legalen medicinski poseg, ki se konča s smrtjo zarodka. Pri vitalni nosečnosti se ga opravi do 22. tedna. Do 10. tedna gestacijske starosti se opravi na željo ženske, kasneje pa je nosečnost možno prekiniti s posebnim dovoljenjem komisije. Prekinitev nosečnosti se lahko opravi glede na starost nosečnice tudi pri mladoletnicah brez soglasja staršev. [4]

V nasprotju s spontano prekinitvijo nosečnosti, ko življenje otroka ni prekinjeno na materino željo, temveč zaradi drugih vzrokov, ki so različni in nepredvidljivi, umetna prekinitev nosečnosti pomeni namerni poseg proti človeškemu življenju [4]. Umetna prekinitev nosečnosti ali umetni splav je medicinski poseg, s katerim se prekine življenje zarodka ali ploda. Metode za izvedbo umetne prekinitve nosečnosti so kirurške in medikamentozne. Izbira metode za umetno prekinitev nosečnosti je odvisna od trajanja nosečnosti in zdravstvenega stanja nosečnice. [11]

2.3.1 Tehnike in načini umetne prekinitve nosečnosti

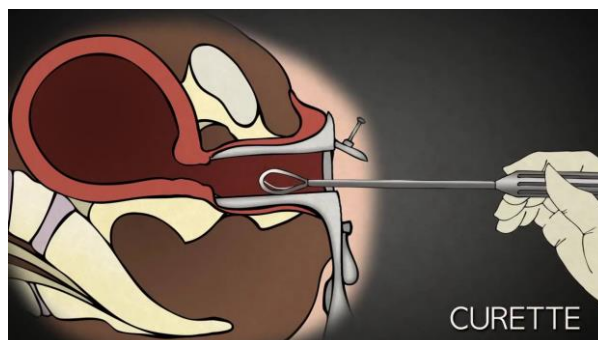
Ginekologi lahko prekinijo nosečnost na dva načina, in sicer inštrumentalno ali pa medikamentozno. Izbran način je odvisen predvsem od gestacijske starosti ploda in od razpoložljivih sredstev. Možna pa je tudi kombinacija obeh metod, odvisno od višine nosečnosti. [4]

Najbolj so uporabljene tehnike, ki jih v glavnem lahko razdelimo v dve veliki skupini: kirurške in farmakološke. [4]

2.3.1.1 Kirurške tehnike

Večina umetnih prekinitev nosečnosti prvega trimesečja in nekaj poznejših je izvedenih s sukcijo, izsesanjem zarodka in posteljice iz maternice. Pri nosečnostih, ki trajajo več kot dvanajst tednov, se plod iztrga s kirurškimi kleščami, ostanek pa se poseša kot v primeru zgodnje nosečnosti [4]. Kirurške metode prekinitve nosečnosti so: [11]

- vakuumaska aspiracija, ki se izvaja od 5. do 7. tedna nosečnosti;
- dilatacija z vakuumsko aspiracijo in abrazijo, ki jo uporabljamo od 8. do 12. tedna nosečnosti in
- dilatacija z evakuacijo, ki se uporablja od 12. do 16. tedna nosečnosti.

Slika 2: Dilatacija z evakuacijo [13]

2.3.1.2 Farmakološke tehnike

Sem spadajo **interceptivne** tehnike, katerih uporaba prepreži zigoto in ji prepreči, da bi se ugnezdila v maternici (spirala, tablete, NorLevo ...) in pa **kontragestativne** tehnike, katerih uporaba preprečuje razvoj, potem ko se je zigota že ugnezdila v maternici. [4]

Poznamo: [4]

- **tabletko za naslednji dan:** dve tabletki, ki vsebujeta hormon levonorgestrel – NorLevo. Če so zaužite v roku 72 ur, spremenijo maternično steno in preprečujejo ugnezditev zarodka. Zarodek umre in je izločen. Če pa do oploditve ni prišlo, imata tabletki kontracepcijski učinek, ne abortivnega.
- **aborativna tabletko RU 486:** farmakološko ime je mifepriston. Kemične snovi v njej delujejo predvsem na steno maternice. Povzročajo razpad maternične stene, čemur sledi odstop zarodka. Učinkovita je do 50. dne nosečnosti. Je abortivna tabletko in ne kontracepcijska.

Slika 3: Tabletko RU 486 [14]

- **prostaglandini:** farmakološke snovi, ki jih uporabljajo tudi po petem tednu nosečnosti, da bi preprečili razvoj zarodka v maternici.
- **abortivno cepivo:** namen cepiva je, da prepreči nadaljevanje nosečnosti tako, da v ženski ustvari stanje imunitete na hormon, ki označuje prisotnost zarodka v materinem endokrinem sistemu.

2.3.2 Razlogi za umetno prekinitev nosečnosti

Razlogi za umetno prekinitev nosečnosti so praviloma označeni kot terapevtski ali izbirni. Umetna prekinitev nosečnosti je opredeljena kot terapevtska, ko je opravljena za to, da:

- se reši življenje noseče ženske in se ohrani telesno in duševno zdravje noseče ženske (medicinska indikacija);
- se prekine nosečnost, ki bi za posledico imela rojstvo otroka s prirojeno motnjo oziroma da obstaja velika verjetnost, da se bo otrok rodil s telesnimi in/ali duševnimi motnjami (evgenična indikacija);
- se selektivno zmanjša število plodov za zmanjšanje zdravstvenih tveganj, povezanih z večplodno nosečnostjo;
- se prekine nosečnost, ki je bila posledica kaznivega dejanja – posilstvo, incest (pravna indikacija) [4].

Umetna prekinitev nosečnosti se omenja kot izbirna, ko se opravi na zahtevo ženske iz drugih razlogov, ne zaradi zdravja matere ali bolezni plodu. [4]

Slika 4: Primer prirojene napake kot indikacija za splav [15]

2.4 UMETNA PREKINITEV NOSEČNOSTI IN ZAKONODAJA

2.4.1 Umetna prekinitev nosečnosti in zakonodaja v Sloveniji

Slovenski zakon o abortusu določa, da se umetna prekinitev nosečnosti lahko opravi na zahtevo nosečnice, če nosečnost ne traja več kot deset tednov (17. člen). Umetna prekinitev nosečnosti, ki traja dlje časa kot deset tednov, se lahko opravi na zahtevo nosečnice le, če je nevarnost posega za življenje in zdravje nosečnice in za njena prihodnja materinstva manjša od nevarnosti, ki grozi nosečnici in otroku zaradi nadaljevanja nosečnosti in zaradi poroda (18. člen). Postopek za umetno prekinitev nosečnosti, ki naj se opravi po desetem tednu nosečnosti, vodijo komisije prve in druge stopnje, ki tudi odločajo o zahtevi nosečnice za umetno prekinitev nosečnosti (19. člen). Komisijo prve stopnje sestavljajo socialni delavec in dva zdravnika, komisijo druge stopnje pa en socialni delavec ter trije zdravniki. Ko želi opraviti abortus mladoletnica, mora o tem obvestiti zdravstveno organizacijo, ki opravlja tovrstno prakso. O posegu morajo biti obveščeni še starši oz. skrbniki, razen če je nosečnica pred polnoletnostjo pridobila poslovno sposobnost. [5]

2.4.2 Umetna prekinitev nosečnosti in zakonodaja drugod po svetu

Stališča držav po svetu si še danes niso enotna v odnosu do abortusa. Nekatere države zakonsko prepovedujejo splav, druge ga dovoljujejo, spet druge pa prakso odprave plodu dovoljujejo le v nekaterih primerih in jo tedaj pogojujejo z različnimi pravili in pogoji. [5]

V naši sosednji državi Avstriji je zakon o abortusu veljaven že od januarja 1975. Njihov zakon dovoljuje abortus le v primerih, ko gre za življenjsko ogroženost nosečnice, nevarnost za zdravje noseče ženske, nevarnost za njeno psihično stanje ali pa ko je ogroženo zdravje zarodka. Mladoletnice do štirinajstega leta potrebujejo privolitev staršev. [5]

V Italiji je zakon o abortusu sprejet od maja 1978 in ga sme ženska opraviti le iz socialnih, socialno-zdravstvenih, socialno-ekonomskih in zdravstvenih razlogov. Abortus sme ženska opraviti še iz evgeničnega razloga ali v primeru posilstva ali drugega spolnega zločina. Ženske morajo pridobiti potrdilo zdravnika, mladoletnice do osemnajstega leta pa potrebujejo privolitev staršev ali sodnika. [5]

Tudi Švica, Francija in Velika Britanija so zagovornice splavov, a le v določenih okoliščinah. Največkrat gre pri tem za zdravstveno ogroženost ženske ali zarodka. Seveda pa abortus ne

Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

more biti opravljen brez predhodnega posveta z zdravnikom. Mladoletnicam pa zdravniki v večini primerov ne smejo opraviti splava brez privolitve staršev. [5]

Na Irskem je abortus zakonsko prepovedan brez izjeme. Od leta 1961 pa je razglašen celo za osebno kaznivo dejanje. [5]

Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

Tabela 1: Zakonodaja splava po svetu [6]

država	življenje ženske	posilstvo incest	poškodba fetusa	fizično zdravje	mentalno zdravje	ekonomsko socialni razlogi	na zahtevo
Romunija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Rusija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ukrajina	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Moldavija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bolgarija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Latvija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Makedonija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Češka	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Estonija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Slovaška	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Madžarska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Litva	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Slovenija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Švedska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Norveška	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Danska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
V. Britanija	✓		✓	✓	✓	✓	
Francija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Italija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Islandija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Finska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Nemčija	✓	✓	✓	✓	✓		
Švica	✓			✓	✓		
Irska							
Nizozemska	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Belgija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Španija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Poljska	✓	✓	✓	✓			
Grčija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Turčija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Albanija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Andora							
Avstrija	✓		✓	✓	✓	✓	✓
Ciper	✓	✓	✓	✓	✓		
Liechtenstein	✓			✓	✓		
Luksemburg	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Malta							
Portugalska	✓	✓	✓	✓	✓		

Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

Pravni status pa ni edini dejavnik, ki vpliva na razpoložljivost splava kot možnost reprodukcijske izbire. Dekleta, mlajša od 18 let, morajo pridobiti tudi privolitev staršev oziroma skrbnikov za splav, sicer ji ga medicinska stroka ne more omogočiti.

Tabela 2: Države, v katerih za opravljanje splava pri mladoletnicah zahtevajo privolitev staršev [6]

država	privolitev se zahteva za ženske, ki so:	privolitev
Češka	mlajše od 16 let stare od 16 do 18 let	starši obveščenost staršev
Danska	mladoletne	starši ali skrbnik/skrbnica
Francija	mladoletne	starši
Italija	stare pod 18 let	starši
Luksemburg	mladoletne	zakonit zastopnik/zastopnica
Makedonija	mladoletne	starši
Norveška	stare pod 16 let	starši
Portugalska	stare pod 16 let	starši ali drug sorodnik/sorodnica
Slovaška	mlajše od 16 let stare od 16 do 18 let	starši obveščenost staršev po opravljenem splavu
Slovenija	mlajše od 18 let	obveščenost staršev po opravljenem splavu
Turčija	mladoletne	starši

2.5 MLADI, NOSEČNOST IN SPLAV V SLOVENIJI

Število nosečnosti se je po letu 2021 kar dosti zmanjšalo. Število nosečih žensk je leta 2021 znašalo 18692 (od tega jih je bilo 161 žensk starih manj kot 20 let), medtem pa je leta 2023 bilo le 16811. Leta 2021 naj bi bilo po podatkih NIJZ-ja skupno kar 5088 splavov, od tega 2162 spontanah splavov in 2926 dovoljenih splavov. Spontanah splavov, pri ženskah mlajših od 19 let, je bilo 441, dovoljenih splavov pri mlajših od 19 let pa 165. Največ žensk, starih manj kot 19 let, ki so opravile dovoljeni splav, naj bi prihajalo iz osrednjeslovenske (35 dovoljenih splavov), podravske (26 dovoljenih splavov) in jugovzhodne regije Slovenije (25 dovoljenih splavov). Regija z najmanj ženskami, mlajšimi od 19 let, z opravljenim dovoljenim splavom je bila primorsko-notranjska (1 dovoljen splav). [7]

Iz teh podatkov lahko razberemo, da je med mladimi še vedno dosti splavov, glede na vso razpoložljivost kontracepcije in zdravstveno vzgojo, ki jo v Sloveniji imamo.

2.2.1 Mladi in kontracepcija

Prepričanje mladih, da so že vsi njihovi prijatelji imeli spolne odnose, pomanjkanje topline, pritiski medijev, slaba komunikacija v družini in sprejetost v družbi so velikokrat dejavniki, ki vplivajo na odločitev za prvi spolni odnos. Pri tem je pomembno vedeti, da je velika verjetnost, da se mladostniki ne bodo znali ustrezno zaščititi pred nezaželeno nosečnostjo, spolno prenosljivimi boleznimi ali pa ne bodo znali poiskati ustrezne pomoči, če bi se znašli v težavah. Pomembno je torej, da mlade seznanimo z metodami preprečevanja neželene nosečnosti in z uporabo le-teh. [3]

Slika 5: Kontracepcija [16]

Kontracepcijske metode, primerne za najstnike: [3]

- **Kontracepcijske tablete:** vsebujejo ženske spolne hormone, ki poleg kontracepcijskega učinka lahko uredijo menstruacijo (menstruacije so bolj redne, krajše in manj boleče), preprečujejo nastanek nekaterih bolezni maternice in jajčnikov ter nastanek aken. Ponavadi vsebujejo kombinacijo dveh hormonov, in sicer estrogena in progesterona. So ena najzanesljivejših oblik zaščite pred neželeno nosečnostjo, saj učinkovito preprečijo nosečnost kar v 99,7 %. Tabletke se jemlje per os, enkrat dnevno 21 dni, nakar sledi 7 dnevni premor. Potrebno pa se je zavedati dejstva, da ta oblika kontracepcije ne daje zaščite pred spolno prenosljivimi okužbami.
- **Kontracepcijski obliž:** po pravilni uporabi je kontracepcijski obliž 99 % zanesljiva metoda kontracepcije. Vsebuje podobne hormone kot kontracepcijske tabletke in ga namestimo na kožo trebuha, zgornji del trupa ali zunanjo stran nadlahti.
- **Kondom:** je mehanska metoda kontracepcije, ki prepreči izliv semenske tekočine v nožnico. Njegova učinkovitost je 88 %, je pa uporaba kondoma pomembna predvsem zaradi zaščite pred spolno prenosljivimi boleznimi. Uporablja se ga tako, da si ga moški namesti na svoj spolni ud. Je najlažje dostopna oblika kontracepcije, saj se ga da dobiti že v skoraj vsaki trgovini.
- **Urgentna kontracepcija:** omogoča preprečitev neželene nosečnosti po slabo zaščitenem ali nezaščitenem spolnem odnosu. Uporablja se tudi ime »jutranja tabletka« in se uporabi le izjemoma. Urgentna kontracepcija ne prepreči nosečnosti v vseh primerih, saj jo je potrebno vzeti v prvih 12 urah po nezaščitenem spolnem odnosu do najkasneje 72 ur.

3 EMPIRIČNI DEL

Osnova za empirični del je bil anketni vprašalnik, katerega so izpolnili dijaki Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje, program zdravstvena nega (v nadaljevanju tudi SZKŠC) in dijaki Gimnazije Celje – Center, program predšolska vzgoja (v nadaljevanju tudi GCC). K sodelovanju sem povabila tudi dijake Šolskega centra Celje, program gimnazija, vendar z njihove strani ni bilo odziva.

3.1 VZOREC

Od dijakov sem dobila 322 izpolnjenih anketnih vprašalnikov, od tega:

- 207 od dijakov Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje in
- 115 od dijakov Gimnazije Celje – Center.

3.2 ČAS RAZISKAVE

Izpolnjevanje anketnega vprašalnika je potekalo meseca januarja 2024 in meseca februarja 2024, in sicer od 22. 1. 2024 do 2. 2. 2024.

3.3 OBDELAVA PODATKOV

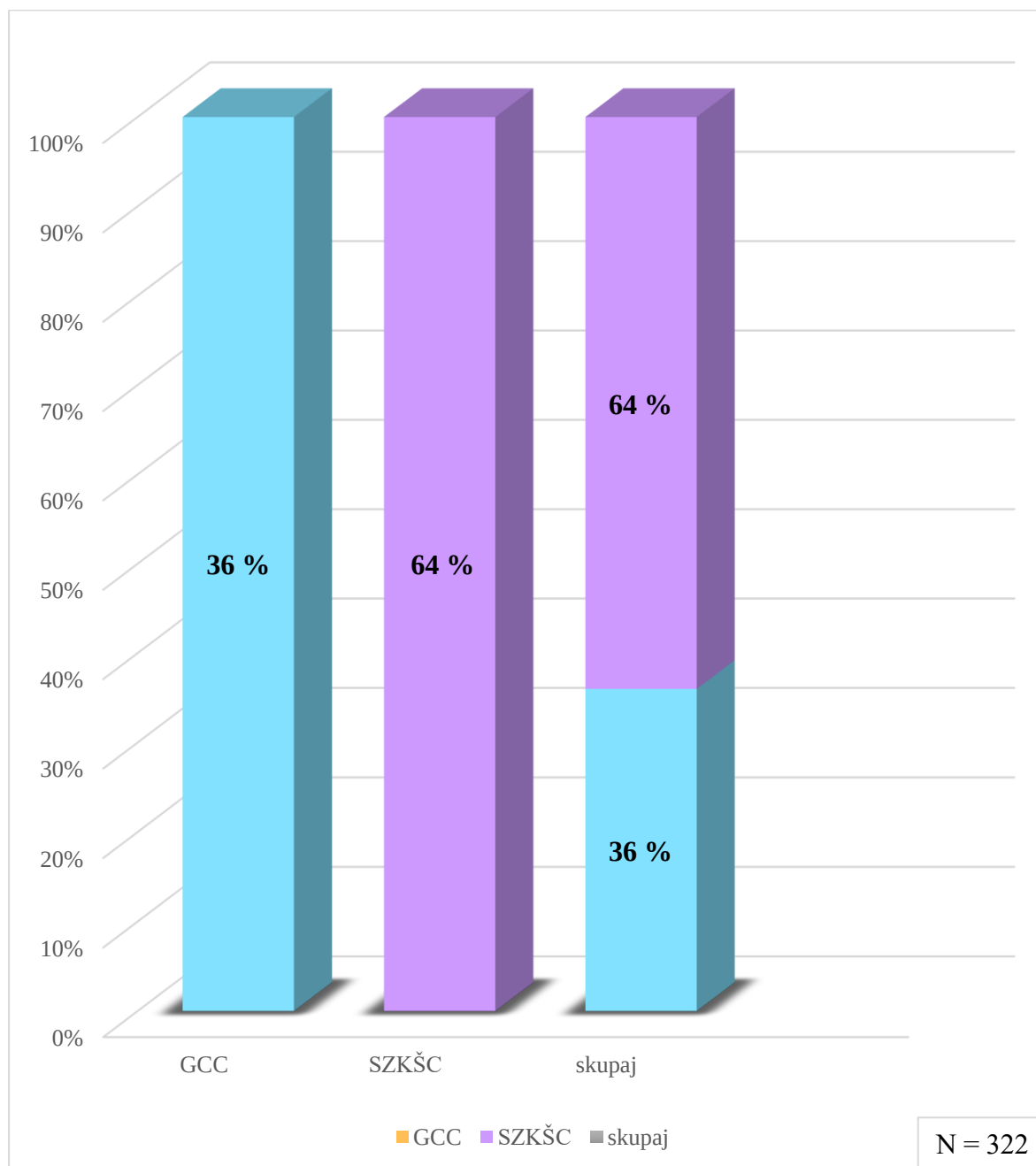
Podatke sem predstavila v odstotkih in jih prikazala z grafi. Pri tem sem si pomagala s programi: Google Drive, Microsoft Office Word in Microsoft Office Excel.

3.4 REZULTATI RAZISKAVE

Na naslednjih straneh so predstavljeni rezultati anketnega vprašalnika v odstotkih z grafi za vsako vprašanje posebej.

3.4.1 Analiza anketnega vprašalnika

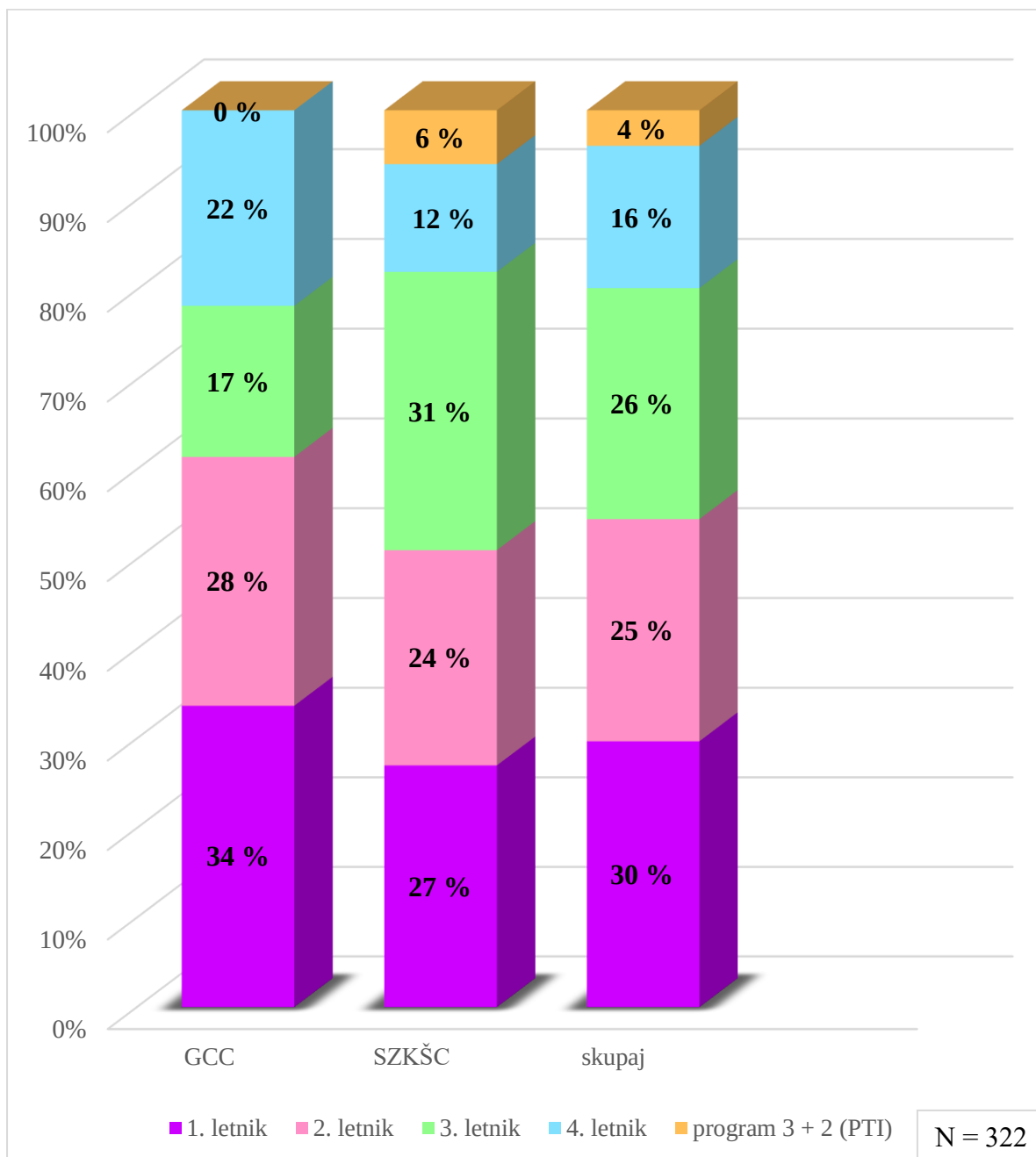
OBISKOVANJE ŠOLE

Graf 1: Obiskovanje šole

Ker sem pri raziskovalni nalogi želela imeti tri vzorce, sem dijake povprašala po tem, katero šolo obiskujejo. Kot je iz grafa razvidno, je v večji meri (64 %) anketo rešilo dijakov SZKŠC in v manjši meri 36% dijakov GCC.

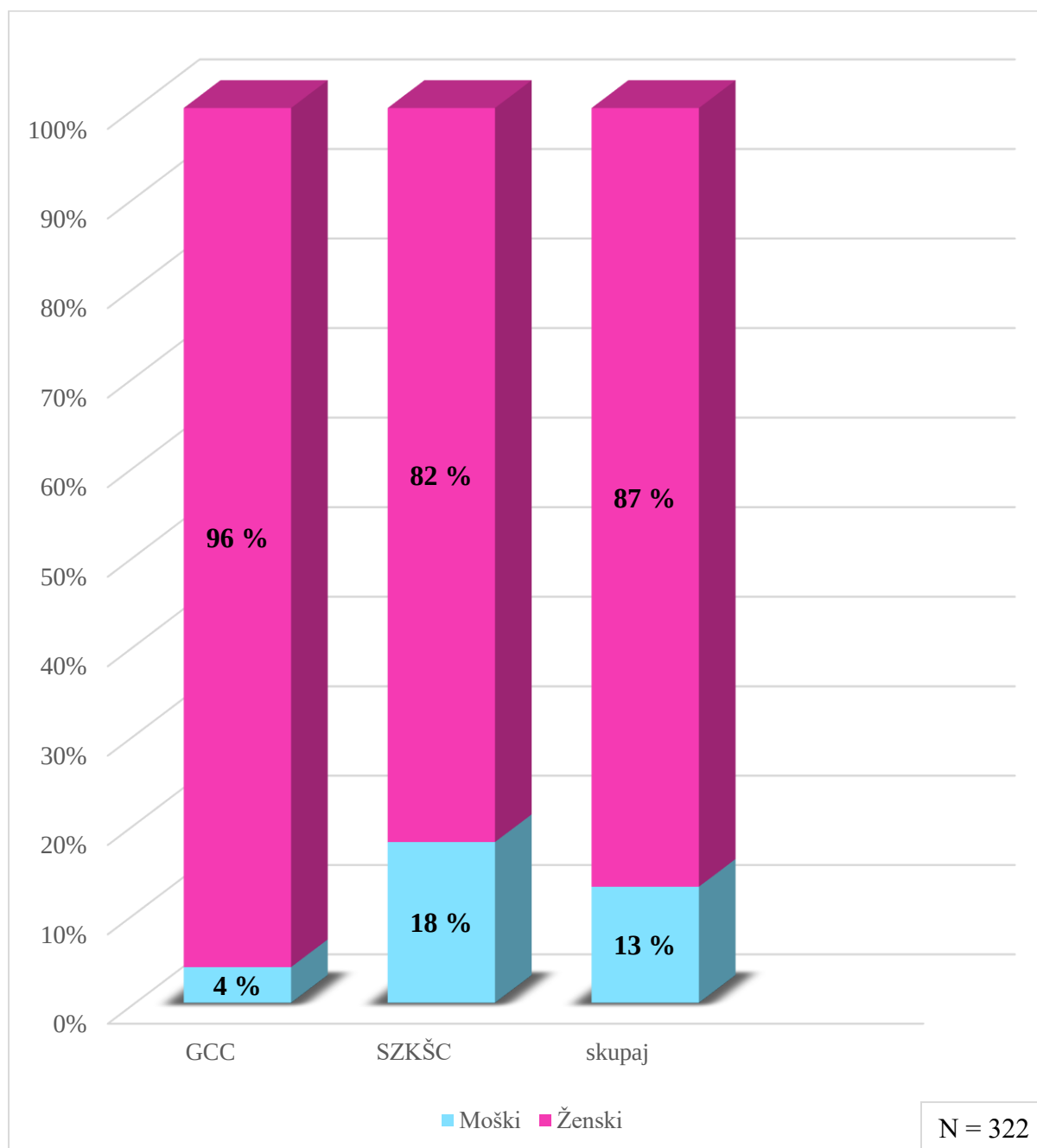
OBISKOVANJE LETNIKA

Graf 2: Obiskovanje letnika

Dijake sem razvrstila še po letnikih in največ anketiranih dijakov na GCC obiskuje 1. letnik, največ anketiranih dijakov iz SZKŠCE pa 3. letnik. Najmanj je bilo odgovorov programa PTI (6 %).

SPOL

Graf 3: Spol

Dijake sem razvrstila tudi po spolu in kot je prikazano v grafu, je večina anketiranih dijakov ženskega spola (skupno 87 %).

1. V TABELI OZNAČITE STRINJANJE S PODANIMI TRDITVAMI

Tabela 3: V tabeli označi strinjanje s podanimi trditvami (GCC)

	DA	NE
<i>Nenačrtovana nosečnost je nepremišljeno dejanje.</i>	61 %	39 %
<i>Nenačrtovana nosečnost je neodgovorno dejanje.</i>	53 %	47 %
<i>Dostop do varnega splava je človekova pravica.</i>	96 %	4 %
<i>Splav bi moral biti prepovedan.</i>	6 %	94 %
<i>Splav bi moral biti po vsem svetu dovoljen.</i>	90 %	10 %
<i>Vsaka ženska bi morala imeti pravico do samostojne odločitve glede splava.</i>	94 %	6 %

Več kot polovica dijakov GCC (53 %) meni, da je nenačrtovana nosečnost neodgovorno dejanje in 61 % nepremišljeno dejanje. 10 % dijakov pa, da splav ne bi smel biti dovoljen po vsem svetu.

Tabela 4: V tabeli označi strinjanje s podanimi trditvami (SZKŠC)

	DA	NE
<i>Nenačrtovana nosečnost je nepremišljeno dejanje.</i>	63 %	37 %
<i>Nenačrtovana nosečnost je neodgovorno dejanje.</i>	54 %	46 %
<i>Dostop do varnega splava je človekova pravica.</i>	93 %	7 %
<i>Splav bi moral biti prepovedan.</i>	9 %	91%
<i>Splav bi moral biti po vsem svetu dovoljen.</i>	91 %	9 %
<i>Vsaka ženska bi morala imeti pravico do samostojne odločitve glede splava.</i>	93 %	7 %

Več kot polovica dijakov SZKŠC (54 %) meni, da je nenačrtovana nosečnost neodgovorno dejanje in 63 % nepremišljeno dejanje. 9 % dijakov pa, da splav ne bi smel biti dovoljen po vsem svetu.

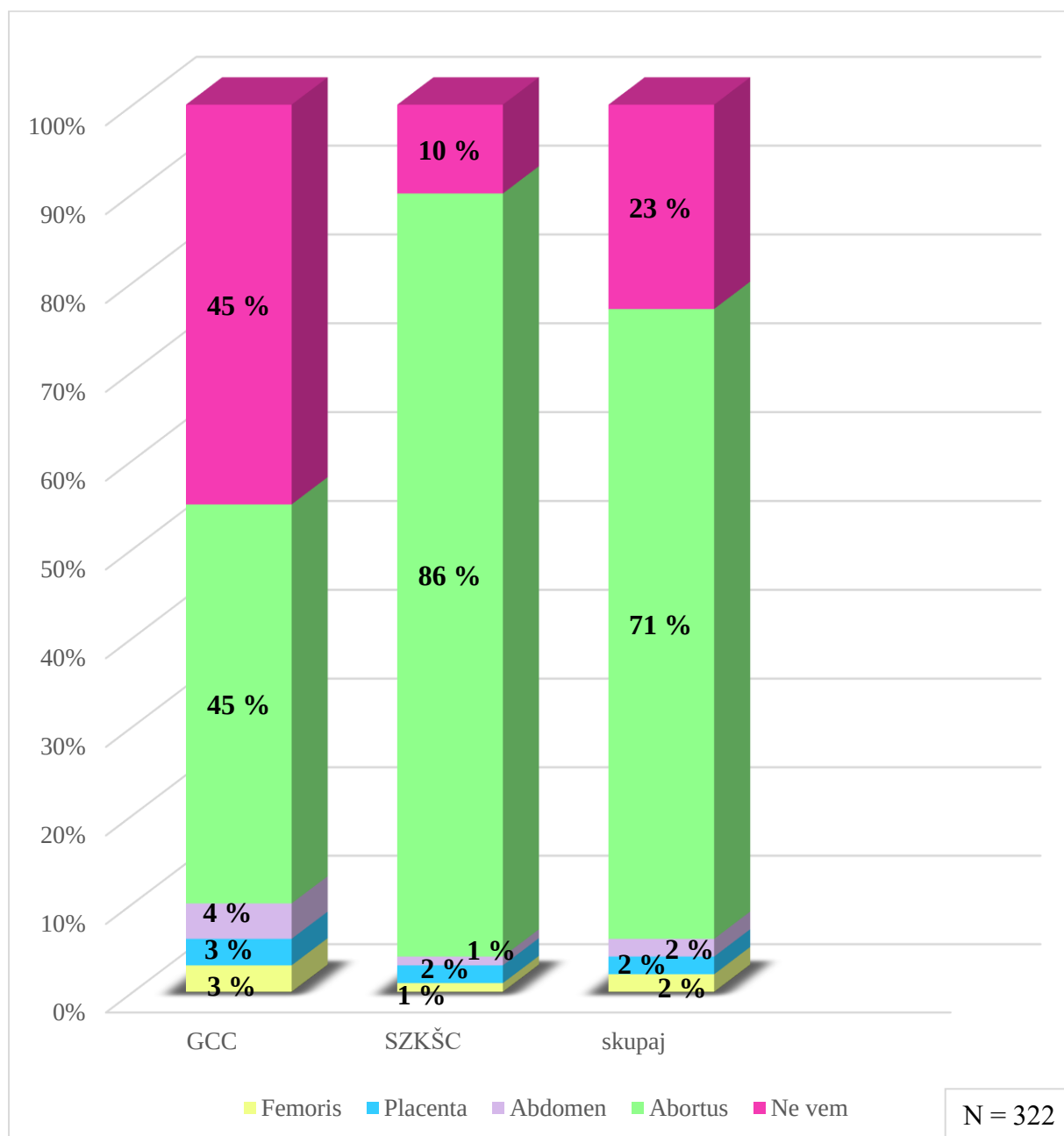
Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

Tabela 5: V tabeli označite strinjanje s podanimi trditvami (skupaj)

	DA	NE
<i>Nenačrtovana nosečnost je nepremišljeno dejanje.</i>	63 %	37 %
<i>Nenačrtovana nosečnost je neodgovorno dejanje.</i>	53 %	47 %
<i>Dostop do varnega splava je človekova pravica.</i>	94 %	6 %
<i>Splav bi moral biti prepovedan.</i>	8 %	92 %
<i>Splav bi moral biti po vsem svetu dovoljen.</i>	91 %	9 %
<i>Vsaka ženska bi morala imeti pravico do samostojne odločitve glede splava.</i>	93 %	7 %

Razlika med dijaki obeh šol skupno, ki menijo, da je nenačrtovana nosečnost neodgovorno in nepremišljeno dejanje je 10 %. Med mladimi je tudi 8 % takšnih, ki menijo, da bi moral biti splav prepovedan.

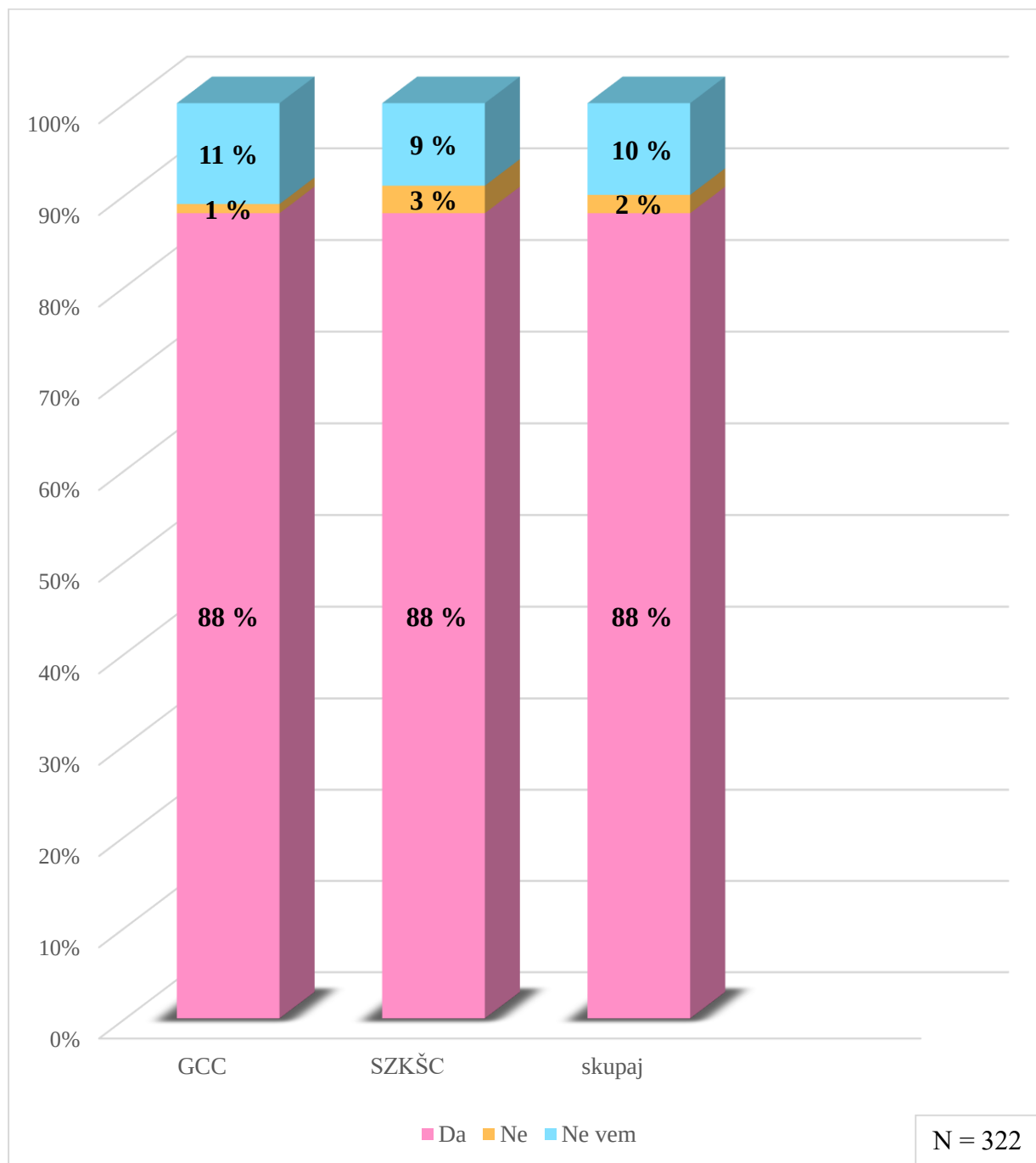
2. KAKO Z LATINSKIM IZRAZOM POIMENUJEMO SPLAV?

Graf 4: Kako z latinskim izrazom poimenujemo splav?

Na drugo vprašanje o tem, kako z latinskim izrazom poimenujemo splav, je skoraj 1-krat več dijakov SZKŠC kot dijakov GCC odgovorilo pravilno (86 %). Med najmanj izbranimi odgovori so bili femoris (za katerega so se odločili 3 % dijakov GCC in le 1 % dijaka SZKŠC), placenta (katerega so izbrali 3 % dijakov GCC in 2 % dijakov SZKŠC) ter pa abdomen (4 % dijakov GCC in 1 % dijakov SZKŠC). Razmerje med dijaki GCC, ki so pravilno odgovorili, in dijaki, ki tega ne vedo, je enako (45 %).

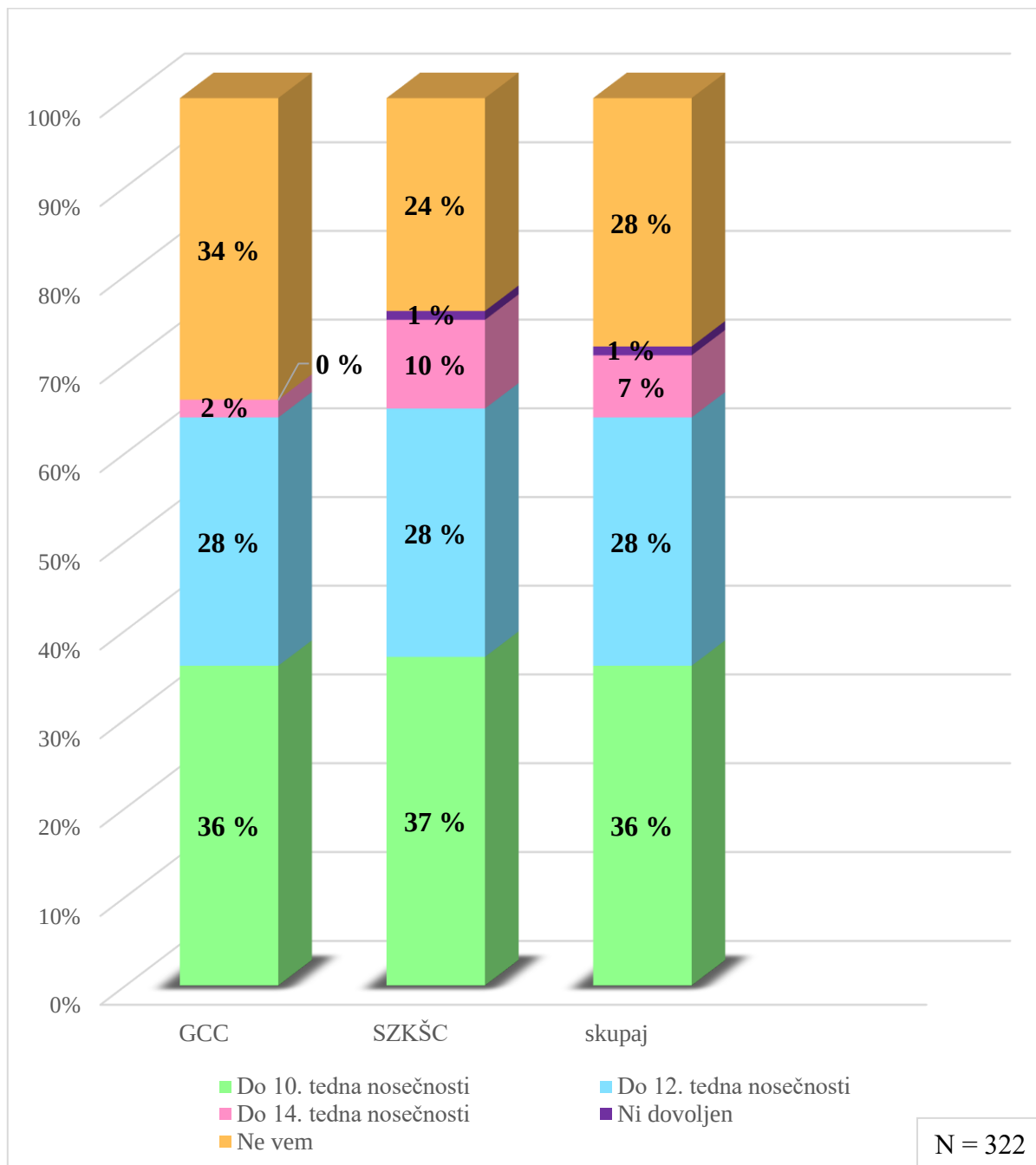
3. ALI JE SPLAV V REPUBLIKI SLOVENIJI DOVOLJEN?

Graf 5: Ali je splav v Republiki Sloveniji dovoljen?

Na drugo vprašanje o tem, ali je splav v RS dovoljen, so dijaki obeh šol v 88 % odgovorili pravilno, da je splav v RS dovoljen.

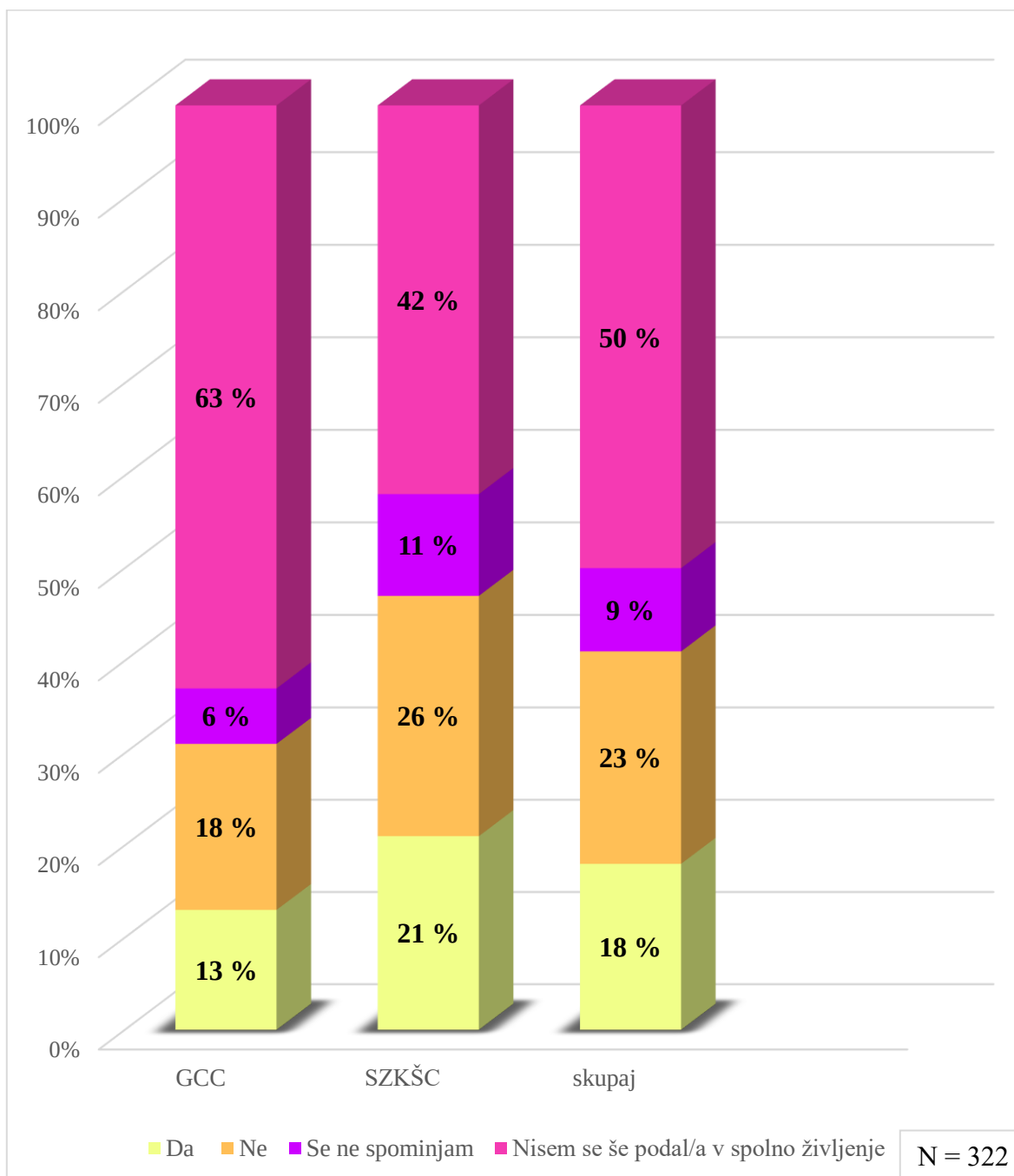
4. DO KATEREGA TEDNA NOSEČNOSTI JE V SLOVENIJI NA ZAHTEVO NOSEČNICE SPLAV DOVOLJEN?

Graf 6: Do katerega tedna nosečnosti je v Sloveniji na zahtevo nosečnice splav dovoljen?

Največ dijakov, tako SZKŠC kot GCC meni, da je splav dovoljen do 10. tedna nosečnosti, kar tudi drži. Drugi najbolj izbran odgovor pa je bil ne vem, za katerega se je skupno odločilo 28 % dijakov in dijakinj obeh šol.

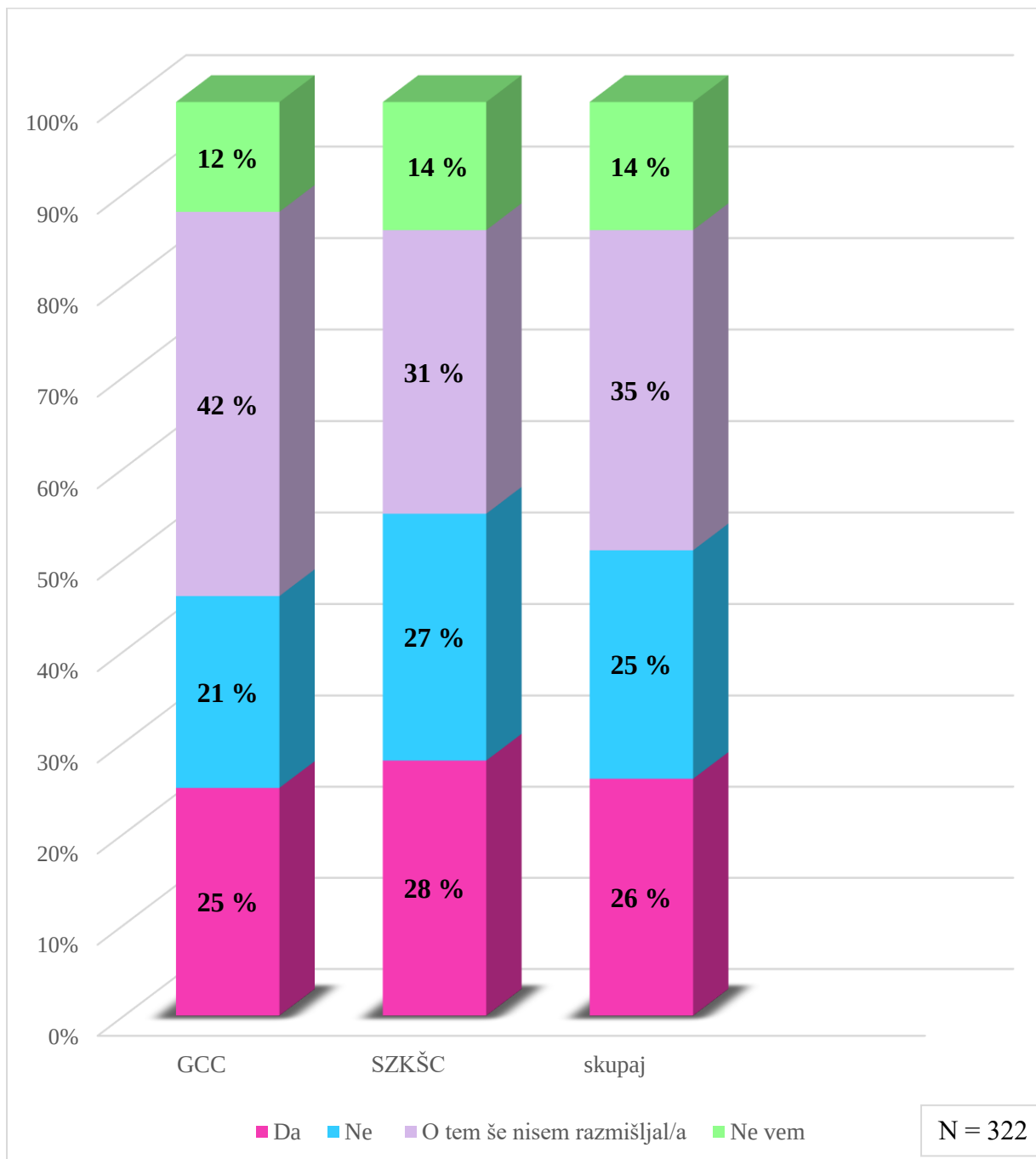
5. ALI STE KDAJ RAZMIŠLJALI O SPLAVU KOT UMETNI PREKINITVI NOSEČNOSTI, PREDEN STE SE PODALI V SPOLNOST?

Graf 7: Ali ste kdaj razmišljali o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti, preden ste se podali v spolnost?

Pri petem vprašanju so dijaki odgovorili, da jih polovica anketiranih obeh šol še ni imelo spolnih odnosov, med njimi več dijakov GCC, za kar je lahko vzrok v generaciji, saj je na anketo odgovorilo največ dijakov 1. letnika z GCC. Drugi najbolj izbran odgovor pa je bil, da dijaki o splavu kot UPN niso razmišljali, preden so se podali v spolnost (dijaki SZKŠC 26 % in dijaki GCC 18 %). 9 % dijakov obeh šol se tega ne spominja.

6. ALI BOSTE O SPLAVU KOT UMETNI PREKINITVI NOSEČNOSTI RAZMIŠLJALI, PREDEN SE BOSTE PODALI V SPOLNOST?

Graf 8: Ali boste o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti razmišljali, preden se boste podali v spolnost?

Največ dijakov GCC (42 %) in dijakov SZKŠC (31 %) še ni razmišljalo o splavu kot UPN, preden se bodo podali v spolno življenje. Takšnih, ki bodo o tem razmišljali, je 25 % dijakov GCC in 28 % dijakov SZKŠC.

7. KOLIKO NAŠTETI DEJAVNIKI VPLIVAJO NA VAŠE STALIŠČE O SPLAVU?

Tabela 6: Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše stališče o splavu? (GCC)

	Zelo vpliva	Srednje vpliva	Malo vpliva	Ne vpliva	Ne vem
<i>Vzgoja v družini</i>	33 %	37 %	13 %	12 %	4 %
<i>Vera</i>	24 %	18 %	19 %	31 %	8 %
<i>Šola</i>	16 %	21 %	29 %	30 %	5 %
<i>Splet</i>	18 %	29 %	24 %	23 %	6 %
<i>Družabna omrežja</i>	18 %	26 %	25 %	26 %	6 %
<i>Prijatelji</i>	19 %	30 %	25 %	22 %	4 %

Na sedmo vprašanje o tem, koliko vplivajo različni dejavniki na stališče dijakov o splavu, največji odstotek predstavlja pri dijakih GCC vzgoja v družini, saj pravijo, da le-ta na njihovo stališče zelo vpliva (33 %). Razlika se pojavi tudi pri družabnih omrežjih, saj 18 % anketiranih dijakov meni, da le-ti zelo vplivajo na njihovo stališče, skoraj 10 odstotkov več (26 %) pa menijo, da družabna omrežja na njihovo stališče o splavu ne vplivajo.

Tabela 7: Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše stališče o splavu? (SZKŠC)

	Zelo vpliva	Srednje vpliva	Malo vpliva	Ne vpliva	Ne vem
<i>Vzgoja v družini</i>	33 %	36 %	13 %	12 %	5 %
<i>Vera</i>	25 %	18 %	19 %	31 %	7 %
<i>Šola</i>	15 %	22 %	29 %	30 %	5 %
<i>Splet</i>	18 %	29 %	24 %	23 %	6 %
<i>Družabna omrežja</i>	18 %	26 %	24 %	27 %	6 %
<i>Prijatelji</i>	19 %	31 %	24 %	22 %	4 %

Dijaki SZKŠC so pri sedmem vprašanju v najvišjem odstotku odgovorili, da šola (30 %) in vera (31 %) ne vplivata na njihovo stališče o splavu. So pa prav tako kot dijaki GCC mnenja, da najbolj izmed vseh naštetih dejavnikov na njihovo stališče o splavu zelo vpliva vzgoja v družini (33 %).

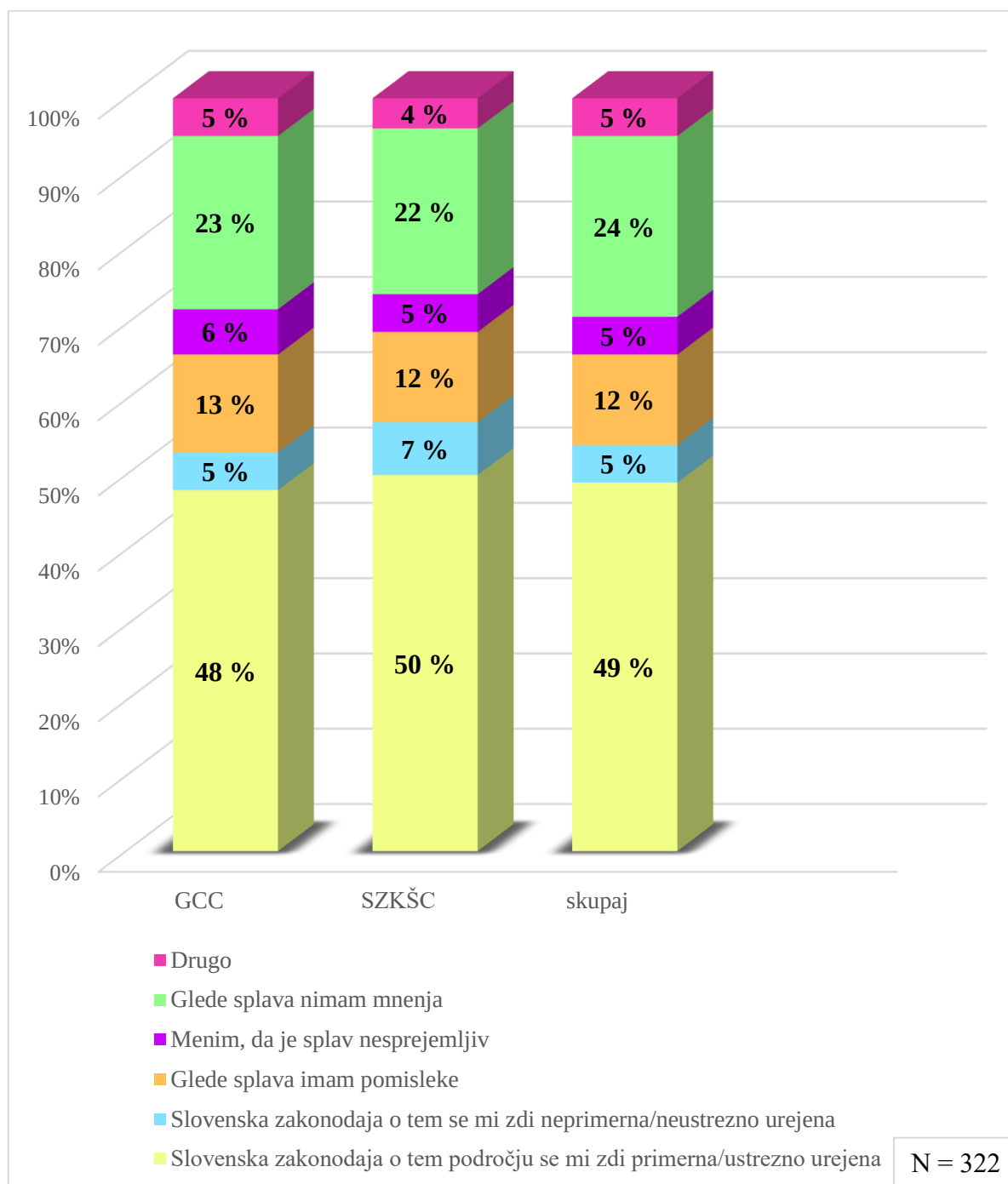
Rakovec Pirc, Fiona. Odnos dijakov celjskih srednjih šol do nenačrtovane nosečnosti in splava, raziskovalna naloga

Tabela 8: Koliko naštetih dejavniki vplivajo na vaše mnenje o splavu? (skupaj)

	Zelo vpliva	Srednje vpliva	Malo vpliva	Ne vpliva	Ne vem
<i>Vzgoja v družini</i>	33 %	37 %	13 %	12 %	5 %
<i>Vera</i>	25 %	18 %	19 %	31 %	7 %
<i>Šola</i>	15 %	22 %	29 %	30 %	5 %
<i>Splet</i>	18 %	29 %	24 %	23 %	6 %
<i>Družabna omrežja</i>	18 %	26 %	24 %	27 %	6 %
<i>Prijatelji</i>	19 %	31 %	24 %	22 %	4 %

Da splet in družabna omrežja zelo vplivajo na stališče dijakov o splavu, so v istem številu (18 %) mnenja dijaki tako SZKŠC kot dijaki GCC. Prav tako se isti odstotek pojavi pri dijakih, ki so mnenja, da malo na njihovo stališče vplivajo splet (24 %), družabna omrežja (24 %) in prijatelji (24 %). Skupno so dijaki obeh šol v večjem deležu mnenja, da vera ne vpliva na njihovo stališče o splavu (30 %).

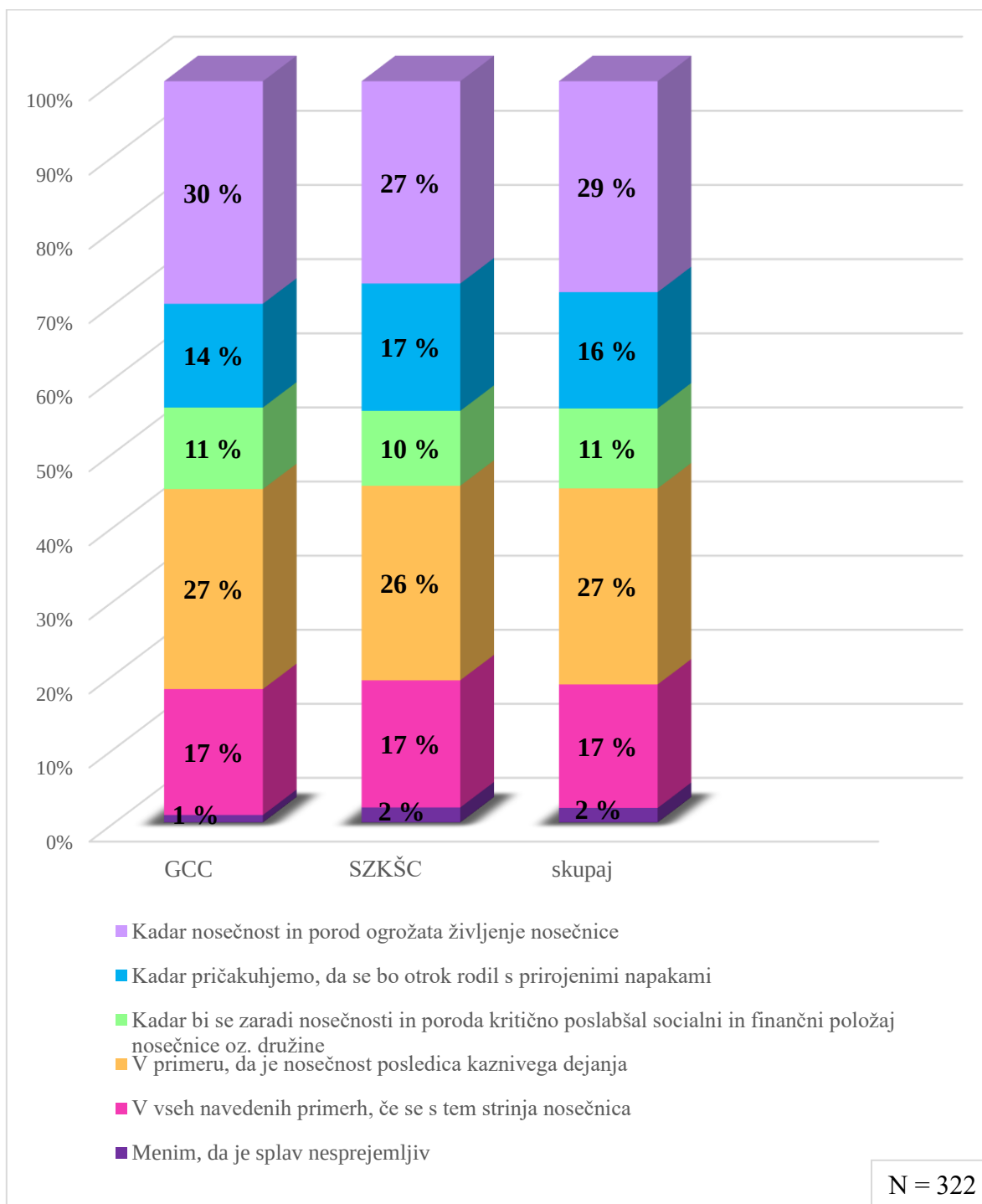
8. KAKŠNO JE VAŠE MNENJE O SPLAVU?

Graf 9: Kakšno je vaše mnenje o splavu?

Da je slovenska zakonodaja o splavu ustrezno oz. primerno urejena, meni 48 % dijakov GCC in polovica dijakov SZKŠC. Velik delež odgovorov pa je predstavljal tudi, da dijaki o splavu nimajo mnenja (23 % dijaki GCC in 22 % dijaki SZKŠC). 5 % anketiranih dijakov skupaj meni, da je splav nesprejemljiv. Pod opcijo drugo so dijaki v večini zapisali, da splava ne odobravajo, saj se jim zdi to moralno in etično narobe, spet drugi pa so dejali, da je njihovo mnenje glede splava odvisno od okoliščin in situacije, v kateri posamezna ženska je.

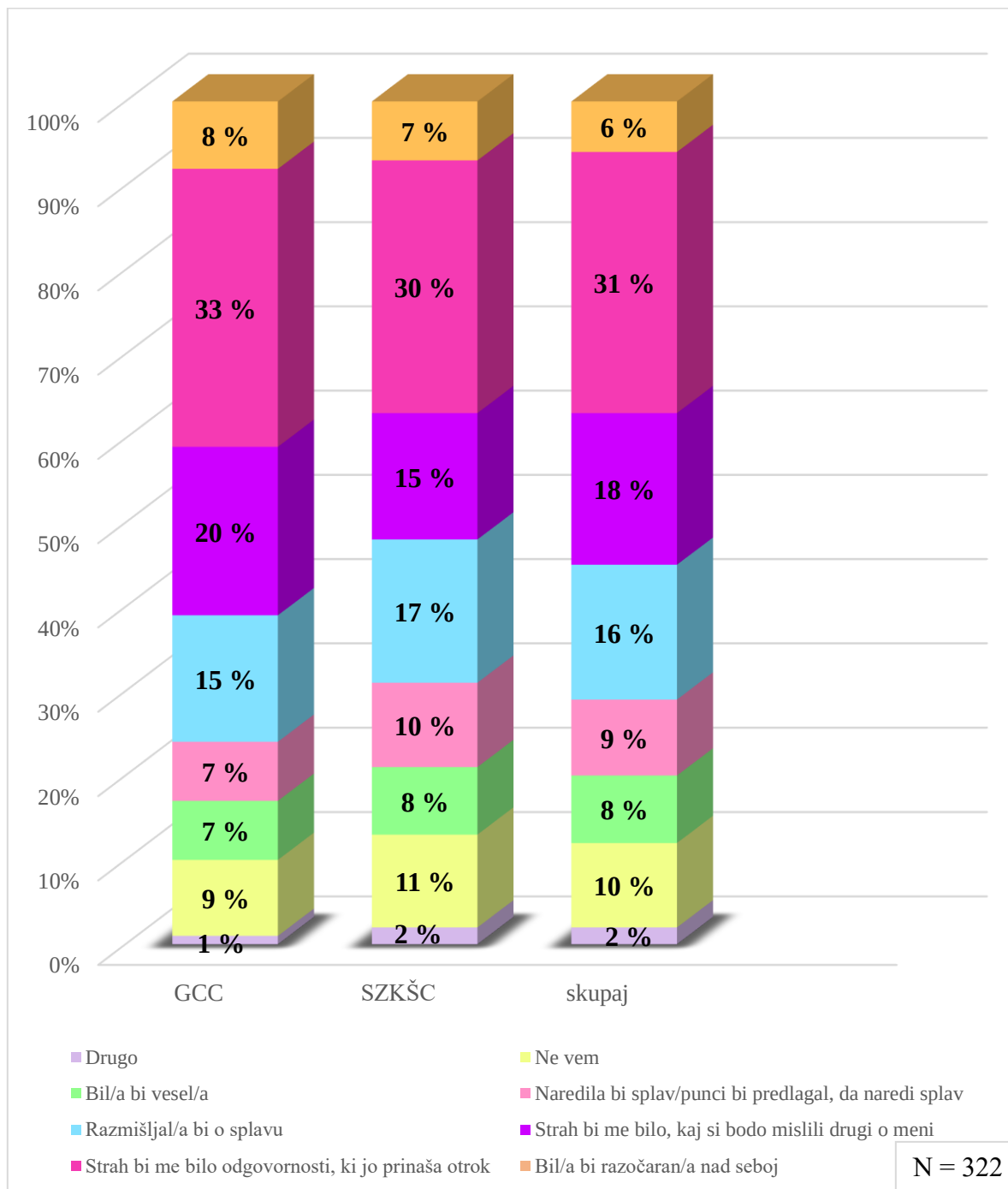
9. V KATEREM OD NAVEDENIH PRIMEROV SE VAM ZDI SPLAV SPREJEMLJIV?

Graf 10: V katerem od navedenih primerov se vam zdi splav sprejemljiv?

Največ dijakom se zdi splav sprejemljiv v primeru, kadar nosečnost in plod ogrožata življenje nosečnice (skupno 29 %) in kadar je nosečnost posledica kaznivega dejanja (skupno 27 %). 2 % dijakov obeh šol pa še vedno zagovarjata svoje stališče, in sicer, da se jim zdi splav nesprejemljiv.

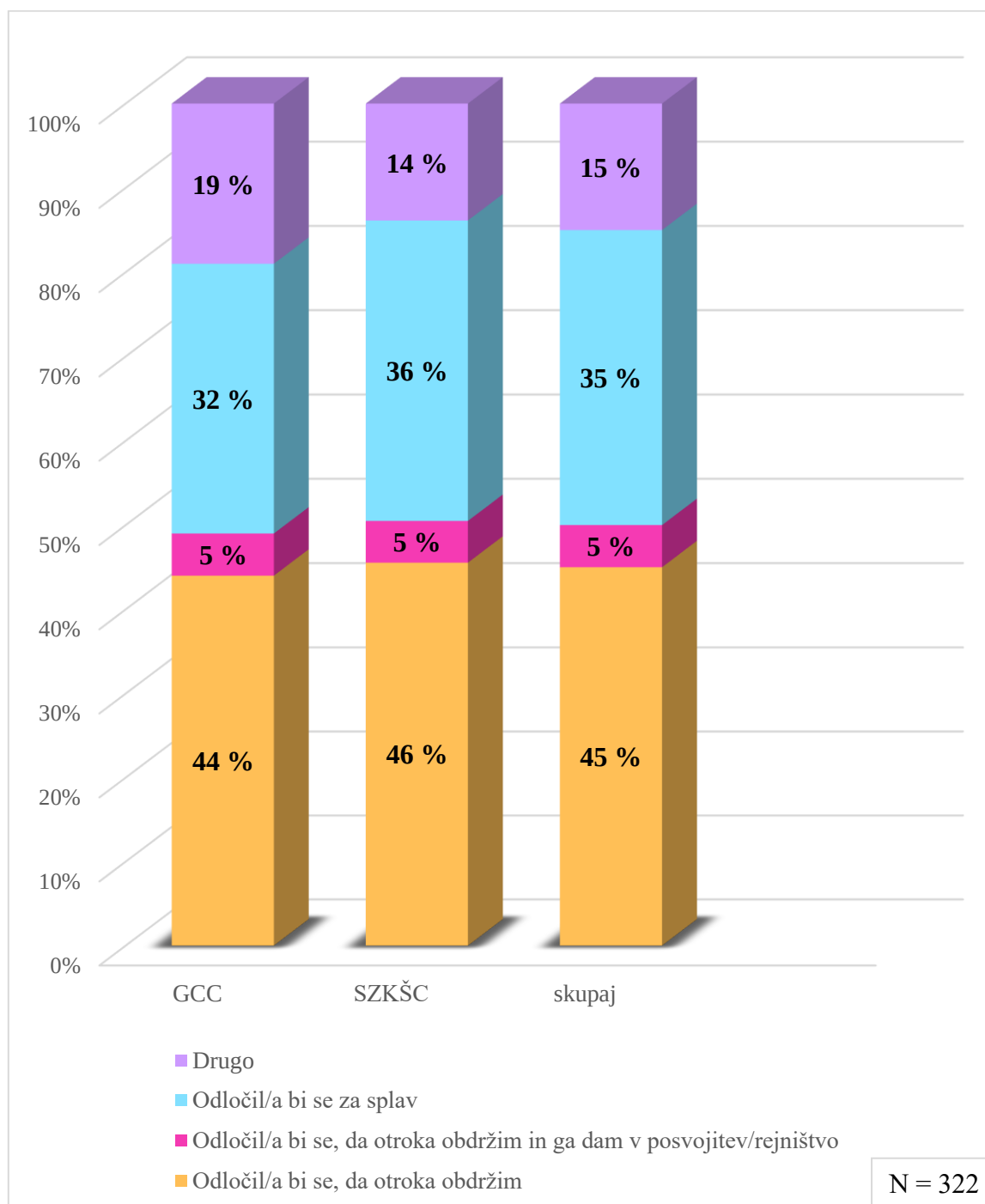
10. KAKŠNA BI BILA PO VAŠEM MNENJU PRVA REAKCIJA, ČE BI PRI VAS / VAŠEM DEKLETU PRIŠLO DO NENAČRTOVANE NOSEČNOSTI?

Graf 11: Kakšna bi bila po vašem mnenju prva reakcija, če bi pri vas/vaši puncu prišlo do nenačrtovane nosečnosti?

Kot je iz grafa razvidno, se največ anketiranih dijakov, tako SZKŠC (30 %) kot GCC (33 %) boji odgovornosti, ki jo prinaša otrok. Poleg tega je anketirane dijake tudi strah, kaj si bodo mislili drugi (vrstniki, sošolci, prijatelji) o njih (skupno 18 %). Kar 8 % dijakov obeh šol pa bi se nenačrtovane nosečnosti v času šolanja razveselilo.

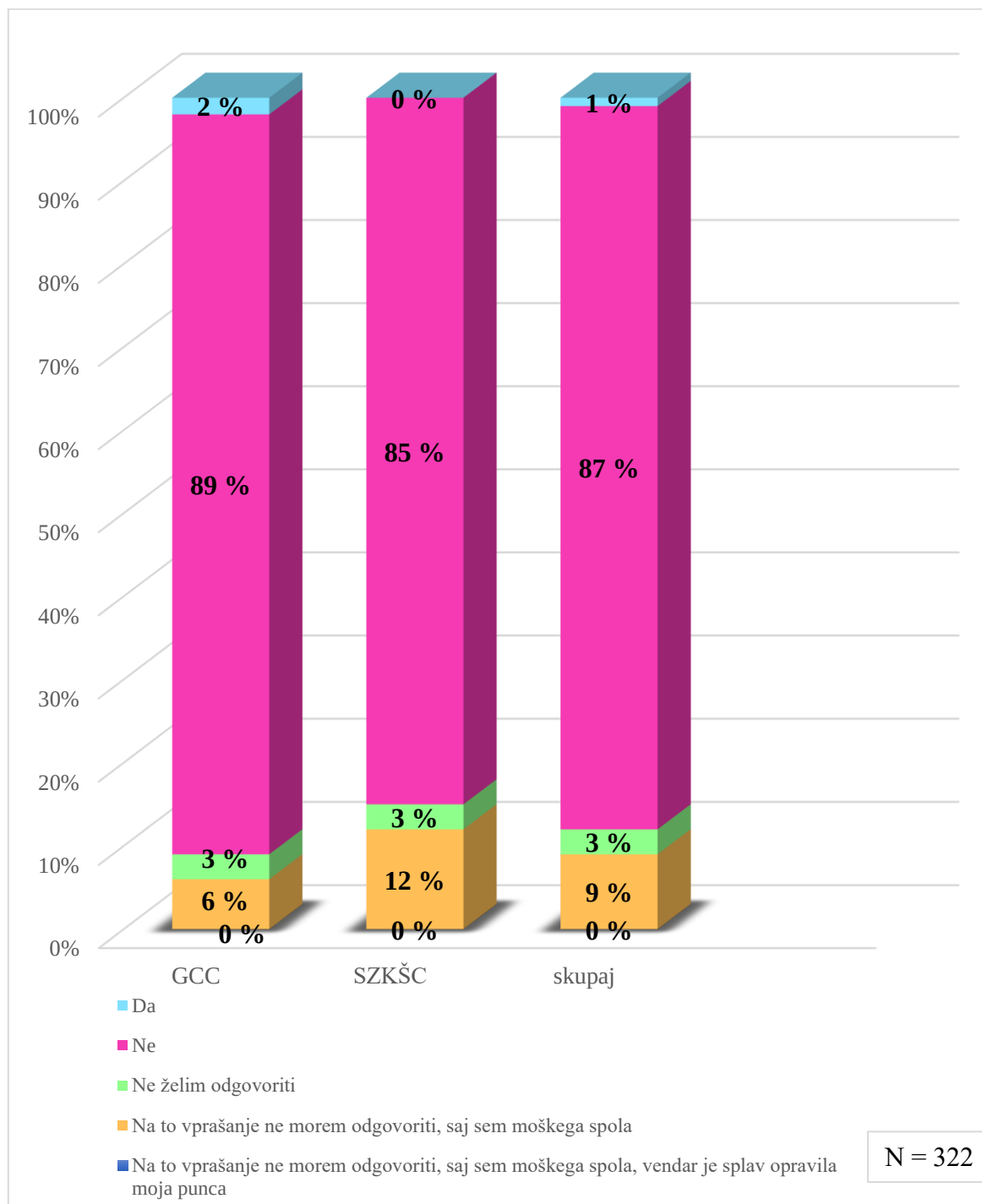
11. KAKO BI PO PREMISLEKU RAVNALI V TAKŠNI SITUACIJI?

Graf 12: Kako bi po premisleku ravnali v takšni situaciji?

Pri predzadnjem vprašanju so dijaki dejali, da bi se po premisleku le odločili, da otroka obdržijo (SZKŠC 46 % in GCC 45 % dijakov), še vedno pa je skupno 35 % dijakov mnenja, da bi naredili splav. Najmanj izbran odgovor je bil, da bi dali otroka v rejništvo (dijaki SZKŠC 36 % in dijaki GCC 32 %).

12. ALI STE ŽE NAREDILI SPLAV?

Graf 13: Ali ste že naredili splav?

Rezultati so pokazali, da je ena dijakinja GCC že naredila splav, 3 % pa na to vprašanje niso želeli odgovoriti.

3.5 RAZPRAVA

Umetna prekinitev nosečnosti (splav) je z več vidikov, ne zgolj medicinskega, kompleksno dejanje. Za mnoge ženske je splav prelomni trenutek s posebnimi fizičnimi, čustvenimi in duhovnimi posledicami. Mnoge ženske, ki trpijo zaradi posledic opravljenega splava, povedo, da bi jim bilo lažje, če bi pred tem poznale vsa dejstva v zvezi s splavom [8]. Zaradi tega sem se nekako tudi podala v samo raziskovanje umetne prekinitve nosečnosti oziroma splava. Pred začetkom pa sem se vprašala, koga osvestit, kako stanje izboljšati, kje začeti. Mladina smo prihodnost vsega. Ampak preden želimo karkoli izboljšati je potrebno vedeti določeno stanje. Zato sem se odločila, da anketiram dijake celjskih srednjih šol. V nadaljevanju so analizirani podatki pogledov in znanje dijakov celjskih srednjih šol o umetni prekinitvi nosečnosti oz. splavu.

Za prvo vprašanje sem v anketnem vprašalniku anketirancem postavila nekaj trditev, oni pa so morali označiti strinjanje z le- temi. Največkrat izbrana trditev je bila, da je dostop do varnega splava temeljna človekova pravica. S tem lahko potrdim **prvo hipotezo: Večina dijakov posamezne šole meni, da je splav temeljna človekova pravica.** Za ta odgovor se je namreč odločilo 96 % dijakov GCC in 93 % dijakov SZKŠC. Podobna raziskava [10] je pokazala, da je leta 2018 od 296 anketiranih dijakov GCC 250 dijakov (77 %) menilo, da je splav temeljna človekova pravica. V šestih letih se je torej mnenje dijakov GCC o tem, da je splav temeljna človekova pravica povečalo za kar 19 %. V raziskavi je bilo leta 2018 proti tej trditvi na GCC 10 % dijakov, letos (2024) pa je bilo takšnih dijakov le še 4 %. Najmanj dijakov je izbralo trditev, da bi splav moral biti prepovedan, za kar se je skupno odločilo 8 % dijakov (4 % dijaki GCC in 6 % dijaki SZKŠC). Ena izmed trditev je bila tudi, da je nenačrtovana nosečnost nepremišljeno dejanje, pri kateri me je odgovor dijakov presenetil, saj je več kot polovica dijakov skupaj (54 %) mnenja, da to drži, s čimer se ne strinjam, saj je lahko vzrok nenačrtovane nosečnosti tudi neželeni spolni odnosi oz. posilstvo, za katerega ženska ni kriva sama.

Drugo vprašanje je bilo bolj splošno, zanimalo me je namreč poznavanje latinskega poimenovanja za splav, pri katerem sem ugotovila, da še vedno 14 % dijakov SZKŠC ne pozna latinskega termina za splav, kar me je precej presenetilo. Na GCC pa je razmerje med dijaki, ki poznajo pravilen izraz, in dijaki, ki izraza ne poznajo, enako in znaša kar 45 %.

Na tretje vprašanje je večina anketiranih dijakov (skupaj 88 %) odgovorila pravilno, in sicer, da je v Republiki Sloveniji splav dovoljen. Še vedno pa je skupno 10 % tistih dijakov, ki tega ne vedo. 2 % dijakov menita, da splav v Republiki Sloveniji ni dovoljen. Skupno je torej 12 % takšnih dijakov, ki ne poznajo slovenske zakonodaje o umetni prekinitvi nosečnosti, kar lahko nakazuje na slabo osveščenost mladih o splavu.

Odgovori četrtega vprašanja o tem, do katerega tedna nosečnosti je v Sloveniji na zahtevo nosečnice splav dovoljen, so me presenetili, saj sem ugotovila, da sta dva dijaka, ki tega ne veda, ravno dijaka SZKŠC. Drugače pa je največ dijakov tako SZKŠC kot GCC odgovorilo pravilno, da je splav dovoljen do 10. tedna nosečnosti. Skupno pa 28 % dijakov tega ne ve.

Peto in šesto vprašanje sta si bili dokaj podobni. Pri petem vprašanju 18 % dijakov GCC in 26 % dijakov SZKŠC ni razmišljalo o splavu kot UPN, preden so se podali v spolnost, kar se mi ne zdi v redu, saj menim, da bi tudi temu morali posvetiti več pozornosti. Na GCC je 63 % takšnih dijakov, ki še niso spolno aktivni, medtem pa je na SZKŠC takšnih dijakov le 43 %. Takšno razmerje je povsem razumljivo, saj je večina anketiranih dijakov iz GCC v 1. letniku, na SZKŠC pa v 3. letniku.

Pri šestem vprašanju 21 % dijakov GCC ne bo o splavu razmišljalo, preden se bodo podali v spolnost, na SZKŠC pa je takšnih dijakov 27 %, kar je po mojem mnenju zaskrbljujoče, da bodoči zdravstveni delavci ne bodo o splavu kot posledici spolnega odnosa razmišljali, preden bodo začeli s spolnim življenjem.

Dijaki smo v letih, ko na naše mnenje in mišljenje pogosto lahko vpliva tudi mnenje drugih, zato sem se odločila, da dijake povprašam o tem, koliko našeti dejavniki (vzgoja v družini, vera, šola, splet, družabna omrežja in prijatelji) vplivajo na njihovo stališče o splavu. Dijaki SZKŠC menijo, da je dejavnik, ki najbolj vpliva na njihovo stališče o splavu, vzgoja v družini. Ta odgovor je namreč izbralo 33 % anketiranih dijakov, enak odstotek je tudi pri dijakih GCC. Dijaki SZKŠC v 37 % in dijaki GCC v 36 % pa najpogosteje menijo, da vzgoja v družini srednje vpliva na njihovo stališče o splavu. Na to vprašanje se nanašala tudi **druga hipoteza: Anketirani dijaki posamezne šole najpogosteje menijo, da na njihovo stališče o splavu zelo vpliva vzgoja v družini.** Hipoteza, kot je iz rezultatov razvidno, je delno potrjena.

Ker je splav dan danes še vedno »tabu« tema in niti države po svetu nimajo enotnega mnenja o njem, sem se odločila, da povprašam dijake o njihovem mnenju, kajti ravno mi, mladina, predstavljamo prihodnost in naše mnenje vpliva na prihodnost družbe. Izvedela sem, da se več kot polovici dijakom obeh šol zdi slovenska zakonodaja s tega področja primerna/ustrezno urejena (skupno 49 %). Nekaj dijakov pa je izbralo tudi možnost drugo, pod katero so navedli, da bi dekleta staro manj kot 15 let, lahko opravilo splav brez posvetovanja/dovoljenja staršev (s čemer se ne strinjam, saj so starši osebe, ki skrbijo za svojega otroka in imajo pravico vedeti, kaj se dogaja z njim). Dve dijakinji menita, da moramo do splava imeti pravico, ampak le v primerih, ko za otroka ne moremo poskrbeti in nimamo nikogar, ki bi nam pomagal, spet drugi menijo, da bi pravico do splava morala imeti vsaka ženska, saj gre za njeno telo. Osmo vprašanje je vsebovalo tudi podvprašanje, in sicer je šlo za utemeljitev napisanega odgovora, kjer so se v večini dijaki delili na dva dela, in sicer tiste, ki zagovarjajo splav (dejali so, da naj bi bila to pravica vsake ženske, da se jim ne zdi s tem popolnoma nič narobe, da je ta opcija lažja kot porod za nas mladino) in druga, ki splava ne odobrava (menijo, da s splavom ubiješ nedolžnega otroka, ki mu ne daš priložnosti priti na svet in ga spoznati, da bi morala ženska otroka obdržati, ga roditi in če ga potem ne bi želela, bi otrok dobil drugo družino, ter tudi, da bi se morali zavedati, kakšne posledice prinese spolnost in le- te znati tudi sprejemati in se z njimi soočati).

Ker si glede mnenja o tem, ali je splav etično ali neetično dejanje, še vedno nismo enoti, sem se odločila da vprašam dijake, v katerem primeru pa se jim zdi splav sprejemljiv. Pri devetem vprašanju sem zastavila tudi dve hipotezi. **Tretja hipoteza: Največ anketiranih dijakov posamezne šole meni, da je splav v primeru posilstva primerna rešitev,** ni potrjena, saj se je s tem strinjalo 26 % dijakov SZKŠC in 27 % dijakov GCC. Naslednja, **četrt hipoteza: Več kot četrtnina anketiranih dijakov posamezne šole ne opravičuje splava v primeru, da bi se zaradi nosečnosti in poroda kritično poslabšal socialni in finančni položaj nosečnice,** pa je potrjena, saj je to opcijo, kot razlog za splav izbralo najmanj anketiranih dijakov (10 % dijakov SZKŠC in 11 % dijakov GCC). V raziskavi [10] so leta 2018 dijaki GCC splav v največji meri zagovarjali iz socialnih razlogov (53 %), letos, 2024, pa je ta razlog zagovarjalo le 30 %. Zanimiv je tudi podatek, da so dijaki GCC letos v največji meri (poleg posilstva, incesta) splav zagovarjali zaradi zdravstvenih razlogov, torej kadar nosečnost in porod ogrožata življenje in zdravje nosečnice (82 %) in kadar pričakujemo, da se bo otrok rodil s prirojenimi napakami (38 %), leta 2018 pa je splav narejen iz zdravstvenih razlogov zagovarjalo le 16 %.

Zgodnja spolnost je med mladimi v porastu [9]. Veliko mladih se danes poda v spolno življenje že dosti pred polnoletnostjo, kot pa sem ugotovila, je še vedno več takšnih, ki ne razmišljajo o posledicah, ki jih spolnost lahko pusti. Zato je bilo moje deseto vprašanje, kakšna bi bila reakcija anketiranih dijakov v primeru, da pride do nenačrtovane nosečnosti pri njih/njihovih dekletih. Odgovor, v katerem so se dijaki najbolj našli, je bil strah pred odgovornostjo, ki jo prinaša otrok. Ta odgovor je namreč izbralo 30 % dijakov SZKŠC in 33 % dijakov GCC. Izstopala sta tudi odgovora, da bi bilo dijake strah, kaj si bodo o njih mislili drugi (15 % dijaki SZKŠC in 20 % dijaki GCC) in pa odgovor, da bi razmišljali o splavu (17 % dijakov SZKŠC in 15 % dijakov GCC). Presenetilo me je tudi število izbranih odgovorov pri opciji, da bi bili zanositve veseli, namreč tako meni kar 8 % dijakov SZKŠC in odstotek manj, torej 7 % dijakov GCC. Deseto vprašanje je vsebovalo tudi opcijo drugo, pri kateri me je en odgovor res presenetil, in sicer je dijak zapisal, da bi dekletu rekel, da otrok ni njegov problem in da je ostala sama, kar se mi zdi popolnoma neodgovorno in sebično.

Včasih pa le po premisleku in ko se stvari »ohladijo«, menimo drugače. Zato sem pri enajstem vprašanju vprašala anketirane dijake, kako bi po premisleku ravnali v takšni situaciji. Največ dijakov tako SZKŠC kot GCC bi se odločilo, da otroka obdržijo (skupno 45 %). Skupno kar 35 % dijakov obeh šol pa bi se odločilo nasprotno, torej za splav. Enajsto vprašanje je prav tako vsebovalo opcijo drugo, pod katero so po večini dijaki odgovorili, da bi se o tem pogovorili s starši/fantom/dekletom, da bi bil njihov odziv odvisen od okoliščin in situacije, dve dijakinji pa sta zapisali, da bi v primeru podpore staršev otroka obdržali, v nasprotnem primeru pa bi se odločili za splav. Na enajsto vprašanje je bila vezana tudi zadnja, **peta hipoteza: Več kot dve tretjini dijakov posamezne šole bi se v primeru nenačrtovane nosečnosti v času šolanja po premisleku odločilo, da otroka obdržijo**, ki pa ni potrjena.

Moje zadnje vprašanje je bilo bolj namenjeno tistim dekletom, ki so že naredile splav. Skoraj 90 % deklet, tako SZKŠC kot GCC je odgovorilo, da splava še niso opravile. Bilo pa je tudi 11 % deklet SZKŠC in 6 % deklet GCC, ki na to vprašanje niso želele odgovoriti. Deklet, ki so že naredile splav, je bilo 2 % (eno dekle). Kot je razvidno iz pridobljenih podatkov, splav med dekleti celjskih srednjih šol ni v porastu, kar je dobro. Tudi moje zadnje, dvanajsto vprašanje, je vsebovalo podvprašanje, v primeru, da so na prejšnje vprašanje odgovorile pritrdilno, je po želji bila možnost utemeljitve, kjer je dijakinja zapisala, da je splav naredila pri 16. letu zaradi posilstva.

Kot sem že v začetku razprave napisala, je splav ena izmed življenjskih izkušenj, ki prizadene mnoge ženske po svetu. Potrebno je torej biti o tem osveščen, ne glede na spol. Kot pa je iz razprave razvidno, bi bil zaželen tudi pogovor o tem, kako ravnati, če in kadar pride do takšne situacije, v smislu, s kom se o tem pogovoriti, do koga naprej stopiti in na koga se najprej obrniti.

4 ZAKLJUČEK

Po opravljenem anketiranju dijakov sem ugotovila, da se ljudje še vedno delimo na dve strani, na tiste, ki splav zagovarjajo, in tiste, ki splava ne odobravajo. Tako je tudi med nami mladimi. Vsekakor pa je podpora na strani zakonitve splava, kot je to urejeno v večini demokratičnih državah. Tematika, ki je bila predstavljena v raziskovalni nalogi, je zelo življenjska. Glede na rezultate anketirancev menim, da bi moralo biti o tej temi veliko več govora, kajti ne zdi se mi v redu, da kot dijak neke srednje šole, ko si star 15-19 let zapišeš in meniš, da bi dekle, ko bi prišlo do nenačrtovane nosečnosti pustil in ji rekel, da je ostala sama v tem. Žalostno se mi namreč zdi, da smo v letu 2024 in določeni ljudje še vedno ne znajo sprejeti odgovornosti in nimajo občutka empatije. Menim, da je eden izmed razlogov za marsikateri splav ravno to, ko eden izmed partnerjev ne zna sprejeti odgovornosti ali pa bi jo znal, pa je ne želi. Potrebno bi bilo dijake in mladino ne samo izobraževati o tem, kaj splav je, kakšne vrste splavov poznamo, kakšna je zakonodaja ipd., ampak tudi o tem, kako živeti s tem, kako iti skozi to, s kom se o tem pogovoriti in do koga najprej stopiti.

Verjamem, da je splav zelo težka tema za marsikatero družino, partnerje, zlasti pa za ženske, pa vendarle bi si želela o tem se pogovoriti in skozi njihove izkušnje spoznati sam splav in kako ti lahko takšna odločitev spremeni življenje.

Raziskavo bi v prihodnje razširila na različne šole, tako osnovne (8. in 9. razred) kot srednje, ter pa na različne regije, da bi ugotovila:

- kako razmišljajo še mlajši od srednješolcev in koliko znanja imajo,
- kako razmišljajo šolarji različnih starosti drugod po Sloveniji,
- koliko so o tem osveščeni,
- ter koliko znanja s tega področja imajo.

Iz raziskave je razvidno, da so dijaki SZKŠC o splavu in njegovih dejstvih (ali je v Sloveniji dovoljen, do katerega tedna nosečnosti je dovoljen, kako ga poimenujemo z latinskim izrazom, ipd.) bolj osveščeni kot dijaki GCC, kar je pričakovano, še vedno pa bi lahko bili rezultati boljši, saj še vedno 10 % dijakov SZKŠC ne pozna strokovnega termina za splav.

Ko sem raziskovalno nalogo počasi zaključevala, se mi je ob pisanju porodila misel o splavu, ki bi jo želela dodati kot zaključek, in sicer: »*Najprej v sebi nosiš njega, nato pa bolečino*«.

5 VIRI IN LITERATURA

5.1 KNJIŽNI IN SPLETNI VIRI

- [1] Sagadin, A.: Analiza splava v luči primera P&S proti Poljski. Maribor. Junij 2015.
- [2] Dolar Bahovec, E.: Abortus – pravica do izbire?! Pravni, medicinski, sociološki, moralni in politični vidiki. Ljubljana. [COBISS-ID 24535296]
- [3] Bevk, U.: Nosečnost in porod v adolescenci. Ljubljana. 2018.
- [4] Hrovat, M.: Umetna prekinitev nosečnosti. Maribor. 2009.
- [5] Mohorič, M.: Vprašanje svetosti življenja. Ljubljana. 2003.
- [6] GOV.SI. Povzeto po www.uem-rs.si, dostop 23. 1. 2024.
- [7] NIJZ. Povzeto po: 5.1_Primarna-raven_2021_.pdf (nijz.si), dostop 23. 1. 2024.
- [8] Zavod živim. Povzeto po: Kaj je splav? – Zavod Živim (zavod-zivim.si), dostop 23. 1. 2024.
- [9] NIJZ. Povzeto po: ZA ZDRAVO IN VARNO LJUBEZEN – 3 (nijz.si), dostop 23. 1. 2024.
- [10] Žižek P.: Odnos dijakov Gimnazije Celje – Center do splava. Marec. 2018
- [11] Kralj, N., Gašperlin, T., Kastelic, K.: Zdravstvena nega v ginekologiji in porodništvu. Grafenauer. Ljubljana. 2016.

5.2 VIRI SLIK

- [12] Starogrška teorija o vstopu duše v telo. Dostopno na: 559 Greek Mythology Stock Videos and Royalty-Free Footage - iStock (istockphoto.com) (31. 1. 2024).
- [13] Dilatacija z evakuacijo. Dostopno na: Vakumska aspiracija - Auto izbor (ivrep1.ru) (31. 1. 2024).
- [14] Tabletko RU 486. Dostopno na: การใช้ยา Mifepristone เพื่อทำแท้งและผลข้างเคียง – ขายยาสอด ยาขับเลือด (ufa982alpha.com) (31. 1. 2024).
- [15] Primer prirojene napake kot indikacije za splav. Dostopno na: Twins given just a 10% chance of survival celebrate their first birthday after operation in the WOMB | Daily Mail Online (31. 1. 2024).
- [16] Kontracepcija. Dostopno na: Kontracepcija - Privatna specijalistička ginekološka ordinacija dr. Silva Babić (ginekologijababic.hr) (31. 1. 2024).

6 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik o splavu in nenačrtovani nosečnosti

ANKETNI VPRAŠALNIK O NENAČRTOVANI NOSEČNOSTI IN SPLAVU

Spoštovani!

Sem Fiona Rakovec Pirc, dijakinja 3. letnika Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje, in v letošnjem šolskem letu sem se odločila, da naredim raziskovalno nalogo na temo pogledi dijakov celjskih srednjih šol o nenačrtovani nosečnosti in splavu.

Lepo bi vas prosila, če rešite anketni vprašalnik, za katerega boste porabili približno 3 minute. Anketni vprašalnik je anonimen.

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem.

Sem dijak/dijakinja (ustrezno izberite)

- a) Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje
- b) Šolskega centra Celje, Gimnazija Lava
- c) Gimnazije Celje – Center

Obiskujem (ustrezno izberite)

- a) 1. letnik
- b) 2. letnik
- c) 3. letnik
- d) 4. letnik
- e) program 3 + 2 (PTI)

Spol:

- a) Moški
- b) Ženski

1. V tabeli označite strinjanje s podanimi trditvami.

	DA	NE
<i>Nenačrtovana nosečnost je nepremišljeno dejanje.</i>		
<i>Nenačrtovana nosečnost je neodgovorno dejanje.</i>		
<i>Dostop do varnega splava je človekova pravica.</i>		
<i>Splav bi moral biti prepovedan.</i>		
<i>Splav bi moral biti po vsem svetu dovoljen.</i>		
<i>Vsaka ženska bi morala imeti pravico do samostojne odločitve glede splava.</i>		

2. Kako z latinskim izrazom poimenujemo splav?

- a) Femoris
- b) Placenta
- c) Abdomen
- d) Abortus
- e) Ne vem

3. Ali je v Republiki Sloveniji splav dovoljen?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vem

4. Do katerega tedna nosečnosti je v Sloveniji na zahtevo nosečnice splav dovoljen?

- a) Do 10. tedna nosečnosti
- b) Do 12. tedna nosečnosti
- c) Do 14. tedna nosečnosti
- d) Ni dovoljen
- e) Ne vem

5. Ali ste kdaj razmišljali o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti, preden ste se podali v spolnost?

- a) Da
- b) Ne
- c) Se ne spominjam
- d) Nisem se še podal/a v spolno življenje

6. Ali boste o splavu kot umetni prekinitvi nosečnosti razmišljali, preden se boste podali v spolnost?

- a) Da
- b) Ne
- c) O tem še nisem razmišljal/a
- d) Ne vem

7. Koliko naštetih dejavnikov vplivajo na vaše mnenje o splavu?

	Zelo vpliva	Srednje vpliva	Malo vpliva	Ne vpliva	Ne vem
<i>Vzgoja v družini</i>					
<i>Vera</i>					
<i>Šola</i>					
<i>Splet</i>					
<i>Družabna omrežja</i>					
<i>Prijatelji</i>					

8. Kakšno je vaše mnenje o splavu? (možnih je več odgovorov)

- a) Slovenska zakonodaja o tem področju se mi zdi primerna / ustrezno urejena
- b) Slovenska zakonodaja o tem področju se mi zdi neprimerna / neustrezno urejena
- c) Glede splava imam pomisleke
- d) Menim, da je splav nesprejemljiv
- e) Glede splava nimam mnenja
- f) Drugo (napišite): _____

8.1. Prosim, da svoj odgovor na prejšnje vprašanje utemeljite (npr. kaj se vam zdi / ne zdi primerno, kaj bi se dalo izboljšati ...).

9. V katerem od navedenih primerov se vam zdi splav sprejemljiv? (možnih več odgovorov)

- a) Kadar nosečnost in porod ogrožata življenje ter psihično in fizično zdravje nosečnice
- b) Kadar pričakujemo, da se bo otrok rodil s prirojenimi napakami
- c) Če je nosečnost posledica kaznivega dejanja (posilstvo, incest)
- d) Kadar bi se zaradi nosečnosti in poroda kritično poslabšal socialni ali finančni položaj nosečnice oz. družine
- e) V vseh zgoraj navedenih primerih, če se s tem strinja nosečnica
- f) Menim, da je splav nesprejemljiv

10. Kakšna bi bila po vašem mnenju prva reakcija, če bi pri vas / vašem dekletu prišlo do nenačrtovane nosečnosti? (možnih več odgovorov)

- a) Bil/a bi razočaran/a nad seboj
- b) Strah bi me bilo odgovornosti, ki jo prinaša otrok
- c) Strah bi me bilo, kaj si bodo mislili drugi o meni
- d) Razmišljal/a bi o splavu
- e) Naredila bi splav / puncu bi predlagal, da naredi splav
- f) Bil/a bi vesela
- g) Ne vem
- h) Drugo (napišite): _____

11. Kako bi po premisleku ravnali v takšni situaciji?

- a) Odločil/a bi se, da otroka obdržim
- b) Odločil/a bi se, da otroka obdržim in ga dam v posvojitev / rejništvo
- c) Odločil/a bi se za splav
- d) Drugo (napišite) : _____

12. Ali ste že naredili splav?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne želim odgovoriti
- d) Na to vprašanje ne morem odgovoriti, saj sem moškega spola
- e) Na to vprašanje ne morem odgovoriti, saj sem moškega spola, vendar je splav opravila moja punca

12.1 Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z »Da«, vas prosim za utemeljitev odgovora.

Prišli ste do konca anketnega vprašalnika. Najlepša hvala za sodelovanje.